T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SERAMİK VE CAM ANASANAT DALI

ADATEPE KÖYÜ MİMARİ ÖGELERİNİN SERAMİK MALZEME İLE YORUMU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BURCU ONUR

TEZ DANIŞMANI
PROF. YEŞİM ZÜMRÜT

ÇANAKKALE -2024

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SERAMİK VE CAM ANASANAT DALI

ADATEPE KÖYÜ MİMARİ ÖGELERİNİN SERAMİK MALZEME İLE YORUMU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BURCU ONUR

TEZ DANIŞMANI
PROF. YEŞİM ZÜMRÜT

ÇANAKKALE-2024

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Burcu ONUR tarafından Prof. Yeşim ZÜMRÜT yönetiminde hazırlanan ve **25/04/2024** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan "**Adatepe Köyü Mimari Öğelerinin Seramik Malzeme ile Yorumu.**" başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Seramik ve Cam Anasanat Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	**İmza**
Prof. Yeşim ZÜMRÜT (Danışman)	.....
Prof. Ayşe GÜLER	.....
Doç. Perihan Şan ASLAN	.....

Tez No : 10607985

Tez Savunma Tarihi : 25/04/2024

.....

Prof. Dr. Ahmet Evren ERGİNAL

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Burcu Onur

25/04/2024

TEŞEKKÜR

Bu tezin gerçekleştirilmesinde, çalışma sürecimde bana kılavuzluk eden, değerli bilimsel katkılarıyla yolumu aydınlatan saygıdeğer danışmanım Prof. Yeşim ZÜMRÜT'e öğrenme ve keşfetme sürecimde bilgi ve deneyimlerini paylaşan tüm akademisyen hocalarıma, sıkıntılarımı paylaşan, destek olan ve birlikte çalışmanın güzelliklerini yaşamama vesile olan samimi arkadaşlarıma, hayatımın her anında yanımda olan ve beni her daim destekleyen kıymetli aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Burcu ONUR

Çanakkale, Nisan 2024

ÖZET

ADATEPE KÖYÜ MİMARİ ÖGELERİNİN SERAMİK MALZEME İLE YORUMU

Burcu ONUR
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Seramik ve Cam Anasanat Dalı Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Yeşim ZÜMRÜT
25/04/2024, 102

Bu tez, kırsal alanlardaki doğal çevrenin, tarihsel ve kültürel değerlerin korunması, özellikle de geleneksel yapıların sürdürülebilirliği bağlamında sanat ile farkındalığın rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, öncelikle Çanakkale iline bağlı Ayvacık ilçesine ait Adatepe Köyü üzerinden kırsal alanlardaki kültürel birikim ve tarihi unsurların korunma sürecini ele almaktadır. 1950'li yıllarda nüfusu hızla azalan Adatepe Köyü, doğal peyzaj değerinin fark edilmesiyle birlikte 1980'li yıllardan itibaren yeniden canlanmıştır. Köy, 1992 yılında tamamıyla koruma altına alınarak kentsel sit alanı ilan edilmiş ve turizm faaliyetlerinin yoğunlaşmasına olanak sağlanmıştır. Çalışma, önce Çanakkale ili ve Ayvacık ilçesinin genel yapısını ele almış, ardından Adatepe Köyü'nün mimarisini inceleyerek, taş örgü yapılarının sanatsal devamlılığı üzerinde durmuştur. Bu bağlamda, literatürde sanat alanında taş örgü yapıların korunmasına yönelik yapılan çalışmalar ve sanat eserleri incelenmiştir. Köyde gerçekleştirilen restore çalışmalarının sanat ve kültürel mirasın korunmasındaki rolü üzerinde durularak, bu çalışmaların bölgedeki dokunun kaybolmamasına olan etkisi değerlendirilmiştir. Çalışmanın son kısmında, elde edilen bulgulara dayanarak, kırsal alanlarda sanat ve kültürel mirasın farkındalığının artırılması için önerilerde bulunulmuştur. Bu tez, kırsal alanlarda sanat ve kültürel mirasın sürdürülebilir korunması konusunda önemli bir başlangıç noktası sağlamakta olup, gelecekteki çalışmalara ilham kaynağı olabilecek bir çerçeve sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Sit Alanı, Taş yapı, Adatepe Köyü, Geleneksel yapı, Mimari Doku, Sanatta farkındalık

ABSTRACT

INTERPRETATION OF ARCHITECTURAL ELEMENTS OF ADATEPE VILLAGE WITH CERAMIC MATERIAL

Burcu ONUR

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Department of Ceramics and Glass Master Thesis

Supervisor: Prof. Yeşim ZÜMRÜT

04/25/2024, 102

This thesis aims to examine the role of art and awareness in the protection of the natural environment, historical and cultural values in rural areas, especially in the context of the sustainability of traditional structures. The study firstly addresses the conservation process of cultural accumulation and historical elements in rural areas through Adatepe Village of Ayvacık district of Çanakkale province. Adatepe Village, whose population decreased rapidly in the 1950s, has been revived since the 1980s with the realisation of its natural landscape value. In 1992, the village was declared an urban protected area and tourism activities were intensified. The study first analyses the general structure of Çanakkale province and Ayvacık district, then examines the architecture of Adatepe Village and focuses on the artistic continuity of stone masonry structures. In this context, the studies and works of art in the literature on the protection of stone masonry structures in the field of art were analysed. The role of the restoration works carried out in the village in the protection of art and cultural heritage was emphasised and the effect of these works on the preservation of the texture in the region was evaluated. In the last part of the study, based on the findings, suggestions were made to increase the awareness of art and cultural heritage in rural areas. This thesis provides an important starting point for the sustainable conservation of art and cultural heritage in rural areas and offers a framework that can inspire future studies.

Keywords: Urban Protected Area, Cultural Structure, Historical Accumulation, Rural Area, Architectural Texture

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI.....i
ETİKBEYAN.....ii
TEŞEKKÜR.....iii
ÖZET.....iv
ABSTRACT.....v
İÇİNDEKİLER.....vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....viii
HARİTALAR DİZİNİ.....xv

BİRİNCİ BÖLÜM
GİRİŞ

İKİNCİ BÖLÜM
ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ 2

2.1 Küçükkuyu Beldesi ve Mübadele.....7

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ADATEPE KÖYÜ 11

3.1. Geleneksel Adatepe Köyü Mimarisi.....15
3.2. Adatepe Köyü Mimarisi Plan Özellikleri.....20
3.2.1.Cephe Özellikleri.....22
3.2.2. Yapım Tekniği ve Malzeme Özellikleri.....29

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
FARKLI DİSİPLİNLERDE MİMARİ ÖĞELERİN SANATA AKTARIMI 34

BEŞİNCİ BÖLÜM
ADATEPE KÖYÜ MİMARİ ÖĞELERİNİN SERAMİK MALZEME İLE YORUMU 49

ALTINCI BÖLÜM
SONUÇ VE ÖNERİLER 90

KAYNAKÇA.....93

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Adatepe Zeytinyağı Müzesi.	6
Şekil 2	Bölgede turizm potansiyeli olan yerler.	7
Şekil 3	Mehmet Ağa Konağı Süslemeleri	8
Şekil 4	Küçükkuyu'da bulunan mübadele anıtı.	10
Şekil 5	Adatepe Köyü	11
Şekil 6	Adatepe Köyü Taş Mektep'ten görünüş.	12
Şekil 7	Adatepe Köyü Zeus Altarı Yolu üzerinden görünüşü.	13
Şekil 8	Adatepe Köyü Kentsel Sit Alanı ve tescilli yapılar.	14
Şekil 9	Adatepe Köyü ile yakın çevresindeki sit alanları.	14
Şekil 10	Adatepe İlkokulu (Taşmektep).	16
Şekil 11	Hünnaphan (Hacı Mehmet Ağa Konağı).	16
Şekil 12	Adatepe Köyü Geleneksel Sokak Dokusu.	18
Şekil 13	Adatepe Köyü Rum Mahallesi Sokak Dokusu.	18
Şekil 14	Adatepe Köyü Türk Mahallesi Sokak Görüntüsü	19
Şekil 15	Adatepe Köyü Türk Mahallesi Sokak Görüntüsü	19
Şekil 16	Adatepe Köyü Rum ve Türk Mahallesini Birbirine Bağlayan Sokak Görüntüsü.	20
Şekil 17	Orjinal geleneksel ev plan şeması.	21
Şekil 18	Adatepe Köyü Türk Evi Cephe Örneği.	23
Şekil 19	Adatepe Köyü Rum Evi Cephe Örneği .	23
Şekil 20	Adatepe Köyü Rum Evi Cephe Örneği.	24

Şekil 21	Adatepe Köyü Kapı Tokmakları.	25
Şekil 22	Adatepe Köyü Rum Mahallesi Kapı Örnekleri	26
Şekil 23	Adatepe Köyü Rum Kapı Detayı.	27
Şekil 24	Adatepe Köyü Pencere Örnekleri.	28
Şekil 25	Adatepe Köyü Rum Evi Balkon Örnekleri.	29
Şekil 26	No 94 Taş Duvar Örneği	30
Şekil 27	Kepili ve Harç Derzli Uygulama Örnekleri.	30
Şekil 28	Rum Mahallesi Taş Duvar Örneği	31
Şekil 29	Taş yapılarda köşelerde kullanılan büyük taşlar.	31
Şekil 30	Rum Mahallesi Çörten Örnekleri.	32
Şekil 31	Kiremit Tiplerine Örnekler.	33
Şekil 32	Rum Mahallesi Çatı Örnekleri.	33
Şekil 33	Andre Vicente Goncalves, Dünya Kapıları, 2014.	36
Şekil 34	Hasan Numan Suçağlar, Porselen ve Şamotlu Çamur, 2018.	37
Şekil 35	Mark Van Praagh, Dudok Belediye Binası, Hilversum, Suluboya, 2015.	38
Şekil 36	Aydan Birdevrim, Beyaz Çamur, 30x100x30 cm, İstanbul, 2016.	39
Şekil 37	Massimo Uberti,Orbita,Çelik,Led ve Transformatörler, Gamba Kalesi, Chatillon, 2022.	40
Şekil 38	Robert Overby, Living Room, Paul's Place, Lateks Kauçuk, 1971.	40
Şekil 39	Evita Vasileva, Genel Merkezde Çalışma Saatleri, Amsterdam, 2017.	41
Şekil 40	Song Dong, Yoksulların Bilgeliği, Karışık Teknik, 2005.	42
Şekil 41	David Moreno, Bağlantılı Kapılar,.Birleşik Arap Emirlikleri, 2017.	43
Şekil 42	Füsun Onur, İsimsiz, Ahşap Konstrüksiyon, Fındıklı Parkı, 1973.	43

Şekil 43	Ron Gilad, Panjurlar, Kanvas, Cam, Ahşap, Menteşe üzerine dijital baskı ve yağlı boya, 110x90x7 cm Brüksel, 2013.	44
Şekil 44	Nina Hole, Yeterlilik, Uluslararası Seramik Festivali, Wales. 2009.	45
Şekil 45	One Week, Kısa Film, 1920.	45
Şekil 46	Vincent Van Gogh, Theo'ya yazdığı mektuptaki odasının eskizi.	46
Şekil 47	Çocuk Ev Çizimi.	48
Şekil 48	Burcu Onur, No 94 Taş Örgü Duvar, Kağıt üzerine Rapido kalem, 21x30 cm, 2022.	50
Şekil 49	Burcu Onur, No 94 Taş Ev, 15x15x40 cm, 1040℃, 2023.	51
Şekil 50	Burcu Onur, No 94 Taş Ev (detay), 15x15x40 cm, 1040℃, 2023.	51
Şekil 51	Burcu Onur,No 94 Taş Doku ve Pencere, 24x35 cm,2022.	52
Şekil 52	Burcu Onur, No 94 Pencere 1, Şamotlu Çamur, 7x30x35 cm,1040℃, 2023.	53
Şekil 53	Burcu Onur, No 94 Pencere 1 (detay), Şamotlu Çamur, 7x30x35cm, 1040℃, 2023.	53
Şekil 54	Burcu Onur, Sarmaşık, Kağıt üzerine Rapido kalem, 24x35 cm, 2022.	54
Şekil 55	Burcu Onur, Pencere ve Sarmaşık, Kağıt üzerine Rapido Kalem, 24x35 cm, 2022.	55
Şekil 56	Burcu Onur, Boşluk,Kağıt üzerine Rapido Kalem, 24x35 cm, 2022.	56
Şekil 57	Burcu Onur, No 70 Göç, 21x30 cm, 2022.	57
Şekil 58	Burcu Onur, Hüzün, Kağıt üzerine Rapido Kalem, 21x30 cm, 2022.	58
Şekil 59	Burcu Onur, No 94 Örgü,Kağıt üzerine Rapido Kalem, 21x30 cm, 2022.	59
Şekil 60	Burcu Onur, No 94 Taş Duvar Çalışması, Kağıt üzerine Rapido Kalem, 35x50 cm, 2022.	59

Şekil 61	Burcu Onur, Yok Oluş, Kağıt üzerine rapido kalem, 21x30 cm, 2022.	60
Şekil 62	Burcu Onur, No 8 Adatepe Köyü,Kolaj, 21x30 cm, 2022.	61
Şekil 63	Burcu Onur, No 70 Adatepe Köyü, Kolaj, 21x30 cm, 2022.	62
Şekil 64	Burcu Onur, No 141 Adatepe Köyü, Kolaj, 21x30 cm, 2022.	62
Şekil 65	Burcu Onur, No XX Adatepe Köyü, Kolaj, 21x30 cm, 2022.	63
Şekil 66	Burcu Onur, No 88 Adatepe Köyü,Kolaj, 21x30 cm, 2022.	64
Şekil 67	Burcu Onur,No 125 Adatepe Köyü, Kolaj, 21x30 cm, 2022.	65
Şekil 68	Burcu Onur,No 1 Adatepe Köyü,Kolaj, 21x30 cm, 2022.	65
Şekil 69	Burcu Onur,No 122 Adatepe Köyü,Kolaj, 21x30 cm, 2022.	66
Şekil 70	Burcu Onur,No 127 Adatepe Köyü,Kolaj, 21x30 cm, 2022.	66
Şekil 71	Burcu Onur, No 85 Adatepe Köyü,Kolaj, 21x30 cm, 2022.	67
Şekil 72	Burcu Onur,No 19 Adatepe Köyü,Kolaj, 21x30 cm, 2022.	67
Şekil 73	Burcu Onur, Kapı 8 ve Kapı 70, 3x25x30 cm (sol), 3x20x25 cm (sağ), 1040 ℃, 2023.	68
Şekil 74	Burcu Onur, No 106 Ali Onur Taş Evi, Adatepe Köyü, 2024.	70
Şekil 75	Burcu Onur, Ali Onur'un Misafir Odası,No 106, Adatepe Köyü, 2024.	71
Şekil 76	Burcu Onur, Sarmaşık Örgü, Porselen, 1200℃, Mekan Düzenleme, Adatepe Köyü, 2024	72
Şekil 77	Burcu Onur, Sarmaşık Örgü, Porselen, 1200℃, Mekan Düzenleme, Adatepe Köyü, 2024	73
Şekil 78	Burcu Onur, Sarmaşık Örgü 1, Porselen,1200℃, Mekan Düzenleme, Adatepe Köyü, 2024.	74
Şekil 79	Burcu Onur, Sarmaşık Örgü 1(detay), Porselen, 1200℃, Mekan Düzenleme, Adatepe Köyü, 2024.	75
Şekil 80	Burcu Onur, Sarmaşık Örgü 2 (detay), Porselen, 1200℃, Mekan Düzenleme, Adatepe Köyü, 2024.	75

Şekil 81	Burcu Onur,Soyağacı Eskiz,21x30 cm,Adatepe Köyü,2024.	76
Şekil 82	Burcu Onur,Soyağacı, Taş Duvar üzerine düzenleme, No 106 Adatepe Köyü, 2024.	77
Şekil 83	Burcu Onur, Selçuk Onur ve Koyunları, Adatepe Köyü, 2022.	78
Şekil 84	Burcu Onur, Kara Girit Koyunları, Adatepe Köyü, 2023.	79
Şekil 85	Burcu Onur, Kara Girit Koyunları 1, Adatepe Köyü, 2023.	79
Şekil 86	Burcu Onur, Mübadil Koyunlar 1, Farklı Boyutlar, Kırmızı Çamur, 1040 ℃, Adatepe Köyü, 2024.	80
Şekil 87	Burcu Onur, Mübadil Koyunlar 1(detay), Farklı Boyutlar, Kırmızı Çamur, 1040℃ , Adatepe Köyü, 2024.	80
Şekil 88	Burcu Onur, Mübadil Koyunlar 2, Farklı Boyutlar, Kırmızı Çamur, 1040℃, Adatepe Köyü, 2024.	81
Şekil 89	Burcu Onur, Ali Onur'un Salonu, No 106,Adatepe Köyü, 2024.	82
Şekil 90	Burcu Onur, Kız Çocuğu, Porselen 1200 ℃ , Adatepe Köyü, 2024.	83
Şekil 91	Burcu Onur, Kız Çocuğu (sağdan görünüş), Porselen, 1200 ℃, Adatepe Köyü, 2024.	84
Şekil 92	Burcu Onur, Kız Çocuğu (karşıdan görünüşü), Porselen, 1200℃, Adatepe Köyü, 2024.	85
Şekil 93	Burcu Onur, Sarmaşık Proje Yapım Aşaması, No 94, Adatepe Köyü, 2024.	87
Şekil 94	Burcu Onur, Sarmaşık,Mekan Düzenleme, No 94, Adatepe Köyü, 2024.	88
Şekil 95	Burcu Onur, Sarmaşık, Mekan Düzenleme (detay), No 94, Adatepe Köyü, 2024.	89

HARİTALAR DİZİNİ

Harit No	Harita Adı	Harit No
Harita 1	Ayvacık ilçesinin jeoloji haritası. (Assos Rehberi,2014).	3

BİRİNCİ BÖLÜM
GİRİŞ

Çalışmanın ilk bölümünde, öncelikle Çanakkale ili Ayvacık ilçesinin fiziksel yapısı, coğrafi konumu, iklimi, bitki örtüsü, ulaşımı, sosyal ve ekonomik yapısı açıklanmıştır. Küçükkuyu'nun mübadele dönemi kapsamlı bir biçimde ele alınmış, ardından Ayvacık İlçesi'ne ait Adatepe Köyü'nün fiziksel, sosyal ve tarihsel özellikleri değerlendirilmiştir.

Çalışmanın odak noktası olan kentsel sit alanı olarak ilan edilen bölgenin sınırları ve çalışma alanı sunulmuştur. İlerleyen aşamada, çalışma alanında yer alan evler ve tarihi yapılar, bu yapıların özellikleri ve tarihsel önemleri incelenmiştir.

Zamanın değişen koşulları, özellikle teknolojik ilerlemeler bağlamında, geleneksel yapıların ortadan kaybolduğu bir dönemi işaret etmektedir. Bu süreçte, yerel kültür izlerini koruyan kırsal alanlar önem arz etmektedir. Mimarî kimlik, bölgeye özgü geleneksel yapılar aracılığıyla ortaya çıkmıştır. Yüzyıllardır var olan bu yapılar, çağdaş bir perspektifle yorumlandığında, gelenek ile güçlü bir bağ kurma potansiyelini taşımaktadır. Bu bağlamda, kültürel birikim ve tarihi unsurlar bakımından zengin Adatepe Köyü, mimari ögeler açısından incelenmiştir.

Adatepe Köyü'ndeki yapılar ve bu yapıların yenilenme süreçleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Tez kapsamında gün geçtikçe zarar gören mimari dokunun korunması amacıyla, köyde sanat alanında farkındalık yaratmak, Adatepe Köyü'nün kültürel mirası ve tarihî unsurlarını gelecek kuşaklara aktarmak, literatüre katkıda bulunmak hedeflenmiş, bu düşünce ile seramik eserler üretilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM
ÇANAKKALE İLİ AYVACIK İLÇESİ

Çanakkale'ye bağlı olan Ayvacık ilçesi; Antik Çağlarda pek çok efsanenin yaşandığı yer olan "İda Dağı (Kazdağı)" ve Ege Denizi'ni çeviren bir kavşak niteliğindedir. Ayvacık ilçesinin daha önceleri adı bazı kaynaklarda Aynalı Oba şeklinde geçmektedir.

İl merkezine 73 km mesafede bulunmakla beraber Çanakkale içerisinden ulaşım Çanakkale ve İzmir arasında yer alan E-24 karayoluyla birlikte yolun etrafında bulunan bağlantılardan meydana gelmektedir. Ayvacık, İzmir'e 260 kilometre, Ankara'ya 630 kilometre, Bursa'ya 295 kilometre, İstanbul'a 430 kilometre mesafede bulunmaktadır. İlçeye denizden ulaşım Bandırma feribotu ve Çanakkale de boğazdan geçen feribotlar ile gerçekleşmektedir. Bununla birlikte ilçeye bağlı Küçükkuyu beldesinden Midilli Adası'na beş yıldır gemi seferleri yapılmaktadır.

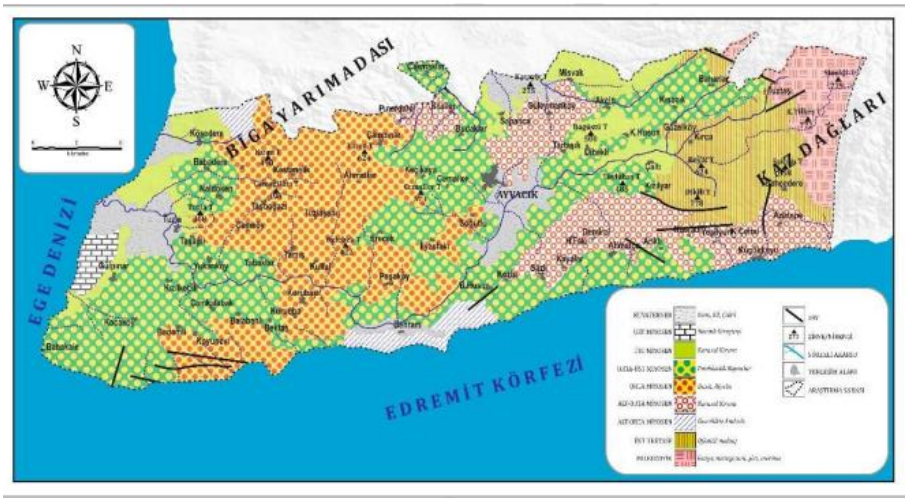
2016 yılı içerisinde gerçekleşen genel nüfus sayımı verilerine göre, Ayvacık'ın nüfusu 31.683 şeklinde ifade edilmiştir. Çanakkale ilinin nüfusunun ise %6,10'luk kısmını meydana getiren ilçede, genel nüfusun %26,32'si Ayvacık merkezinde, %73,68'i ise kentlerde değil kırsal kesimde yaşamını sürdürmektedir.

Ayvacık ilçesi sınırları içerisinde 64 adet köy vardır. İlçedeki toplam nüfus ise 34.549 civarındadır (TÜİK, Şubat 2023).

Yöre halkı kültürel birikim açısından oldukça zengin olmakla birlikte ağırlıklı olarak Türkmen ve Yörüklerden meydana gelmektedir. Yörük köyleri ile Türkmen köylerinin aralarında kendilerine has farklılıkları bulunmaktadır.

Ayvacık'ta bulunan köyler yer aldıkları mevkilere göre isimlendirilmiştir. Bu bağlamda kuzey tarafında kalan Kazdağı eteklerinde bulunan orman köyleri Dere kolu olarak isimlendirilmiştir. Ayvacık ilçesinin güneydoğu yönünde yer alan Küçükkuyu istikametinde kalan köyler Yalı kolu, güneybatı yönünde yer alan Bababurnu yönünde konumlanmış köyler ise, Kıran kolu olarak isimlendirilmiştir. (Abay ve Şimşek, 2008: 3)

Dere kolu olarak adlandırılan köyler genel olarak ormancılık ve hayvancılık faaliyetlerinden, Yalı kolu olarak adlandırılan köyler ise daha çok zeytincilik faaliyetleri üzerinden gelir elde ederek hayatlarını idame ettirmektedirler. Kıran kolu olarak adlandırılan kesimde yer alan köyler ise isminden de belli olduğu gibi fazla yağış almayan bir bölge olmasından dolayı tarımsal faaliyetler için uygun değildir. Dolayısıyla bu bölgelerde halıcılık, hayvancılık ve benzeri toprağa tam anlamıyla gereksinim duyulmayan ve hava koşullarından da tarımcılık kadar etkilenmeyen faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Genel kapsamıyla değerlendirildiğinde ise ilçe halkının en büyük gelir kaynağı halıcılık ve hayvancılık faaliyetleri üzerinden sağlanmaktadır. Bu yüzden ilçe halkının çoğu, yaz mevsimi içerisindeki aylarda Kazdağı'nda bulunan yaylalara göç ederek belirli bir süre orada konaklamaktadır. Fakat halk, yaz mevsimini yaylalarda kış mevsimini ise ilçe merkezinde geçirme alışkanlıklarını son zamanlarda bırakmıştır. Halkın bir diğer önemli gelir kaynağı ise tarih turizmidir. (Abay ve Şimşek, 2008: 3)

Harita 1: Ayvacık ilçesinin jeoloji haritası.

Kaynak: *Assos Rehberi,2014.*

Ayvacık ilçesinin sınırları Marmara Bölgesinin Güney Marmara bölümü ile Ege Bölgesinin Ege bölümünü kapsamaktadır. Doğuda bulunan Kaz Dağları'nın zirvesinden, batıda bulunan Ege Denizi'nin kıyısında yer alan Baba Burnu aralığındaki hattın kuzey yönü ilçenin Güney Marmara bölümünü ifade etmektedir. Güney yönü ise Ege bölümü kısmını ifade etmektedir. Ayvacık ilçesinin merkezi ise Marmara Bölgesi ile Ege Bölgesi aralığındaki sınır hattında konumlanmaktadır.

Biga Yarımadası'nın güney-güneybatı kısmında Ayvacık bulunmaktadır. Yükselti olarak artan kısımlar ilçenin konumlandığı arazinin doğu kısmı, Kaz Dağları'nın güneybatı yönlü uzantılarını meydana getirmektedir. Doğu kısmında Sakızlı Tepe (858 metre), Sinekli Tepe (779 metre), Küçük Tilkeş Tepe (772 metre), Dikili Tepe (778 metre) önem taşımakta olan yükseltiler arasında yer almaktadır (Emre vd., 2012: 172-175).

Yükselti, kuzey-güney doğrultusu hizasında sıralanmakta olan tepelik bölgenin doğu yönünde 300-400 metre civarında düşmektedir. Batı kısmında ise alçak bir plato görünümü veren ve önem taşıyan tepelik alanlar Yarenler Tepe (624 metre), Cemaller Tepe (573 metre), Kıran Tepe (490 metre), Kelebek Tepe (422 metre) Tuzla Tepe (368 metre) olarak ifade edilebilmektedir (Emre vd., 2012: 172-177).

Geme Deresi'nin kaynağı Kaz Dağları'ndan gelmekle birlikte Ayvacık ilçesinin merkezi olan bölümlerinde kuzeybatı yönünden Değirmendere, güneybatı yönünden Erik Deresi ve Ulucak Deresi'nin katılım sağlaması ile birlikte vadi daha fazla genişlik kazanmıştır. (Emre vd., 2012: 175-180).

Ayvacık ilçesinin batı yönünde bulunan Tuzla Çayı'nın Ege Denizi'ne açılım gösterdiği bölümde Kösedere Ovası (Hocalar Ovası) bulunmaktadır.

Ayvacık ilçesinde Akdeniz ikliminin etkisi görülmekle birlikte, kızılçamlar bulunmaktadır. Kızılçamların tahrip edilmesi neticesinde alanda makiler yerleşim göstermeye başlamıştır.

Makilerin oluşturduğu kserofil bitki örtüsü ve mesofil orman örtüsü bulunmaktadır. Bölgenin bitki örtüsü özünde yeşil, fazlasıyla ışık isteyen ve sert yapılı yaprakları olan makilerden ve fazla ışık istemekte olan kuraklık şartlarına dayanıklılık gösteren kızılçamlardan meydana gelmektedir Makilerin bileşimi kapsamında en yaygın olarak görülen türler, Laden, Funda, Sakız, Zeytin, Kermes Meşesi, Kocayemiştir (Atalay, 2014: 26-28)

Ayvacık ilçesinin ağırlıklı olarak güney kesiminin kıyıya daha yakın olan bölgelerinde zeytin fazlasıyla görülmekle birlikte bu bölgeler 250-300 metrelik yükseltilere ulaşabilmektedir. Palamut meşesi (Quercus ithaburensis) ise yalnızca birkaç bölgede bulunmaktadır. Geçmiş dönemlerde ise ilçe halkı büyük oranda geçim kaynağını bu türden sağlamaktadır. Daha sonra önemini kaybetmesi ile Palamut meşesinin bulunduğu bölgeler hızlı bir şekilde tahribata maruz bırakılmıştır (Atalay, 2014: 26-30).

İlçedeki mevcut tarıma uzanan ekonomik yapının durumu; hayvancılık, palamutçuluk ve orman ürünlerine uzanmaktadır. Palamutun sepicilikte tercih edilmesinin bırakılması ile Ayvacık'ın ekonomisine sunduğu desteği de ortadan kalkmıştır. Günümüz şartlarında ise Ayvacık'ın gelir kaynakları; halı dokumacılığı, peynir üretimi, antepfıstığı, zeytin, zeytinyağı ve odun kömürü şeklinde listelenebilir (Abay ve Şimşek, 2008: 2-5).

İlçenin en önemli geçim kaynakları içerisinde zeytinyağı üretimi mevcuttur. Bölgenin konum olarak Kazdağı'nın eteklerinde bulunması, topraklarının kireçli bir yapıda olması, güneşin dik bir şekilde yamaçlara yansıması, iklimin ılıman nitelikleri sebebi ile yüksek seviyede zeytinyağı üretimi gerçekleştirilmektedir (As, 2008: 27-29).

Adatepe'nin de içerisinde olduğu, ilçenin güney kısmında yer alan 8 köyde de zeytincilik faaliyeti sık sık karşımıza çıkmaktadır. Mevcut 8 köyün tamamı kıyı kısmının gerisinde bulunan ova ve platolar bünyesinde, yüksek rakımlı hususlarda bulunmaktadır (Manisa, 2013: 73-77).

Şekil 1. Adatepe Zeytinyağı Müzesi.

Kaynak: *Adatepe Zeytinyağı Müzesi, 2023.*

İlçenin güney kısmında yer alan kırsal yerleşimlerin yüksek kısımlarda bulunması karşısında, eski yağhane unsurlarının pek çoğu kıyı bölgelerinde bulunmaktadır. Küçükkuyu beldesi içerisinde yer alan yağhane unsurları arasında olup restore çalışması yapılarak müzeye çevrilmiş ve bununla birlikte "Adatepe Zeytinyağı Müzesi" ismi ile anılmıştır (Şekil 1).

1960 yılı içerisinde yağ fabrikasının yanına sabunhane olacak şekilde yığma bir yöntem ile inşa ettirilmiş olan yapıya, 2000 yılı içerisinde restore çalışması uygulanmıştır (Boynudelik ve Boynudelik, 2008: 76-80).

Dikdörtgen bir planın bulunduğu iki katlı bir bina içerisinde, taşbaskı tekniği ile zeytinyağı üretimi gerçekleştirilme işlemi sürdürülmekte ve zeytinin yağ olma süreci içerisinde geçirmiş olduğu aşamaların üzerinde durulmaktadır. Müze içerisinde zeytin kırma ve ezme işlemleri, filtreler, vidalı presler benzeri folklorik unsurlar görülmektedir (Efe vd., 2013: 25).

Çanakkale ilinin yakın civarı Türkiye de geleneksel bir halı üretiminin sürdürüldüğü bölgelerden bir tanesidir. Bölge içerisinde halıcılık faaliyeti 15. yüzyıl itibari ile devam ettirilmektedir. Selçuklu Dönemi içerisinde Anadolu'ya göç halinde olan Türkmen ve Yörük halkı Kazdağı bölgesinde fazlaca yer almaktadır. Yörükler, barındıkları bölgelerde yaşantı ve iklim şekillerini halıların üzerinde desen ile ifade etmişlerdir. Yörüklere ait halılar desenlerine uygun adları almışlardır (Yallagöz, 2010: 2862-2866).

Ayvacık içerisindeki 21 adet kırsal yerleşim alanının denize kıyısı bulunmaktadır. Bu yerleşim alanları mevcut konumları mimari nitelikleri ile turistleri kazanan alanlardır.

Şekil 2. Bölgede turizm potansiyeli olan yerler.

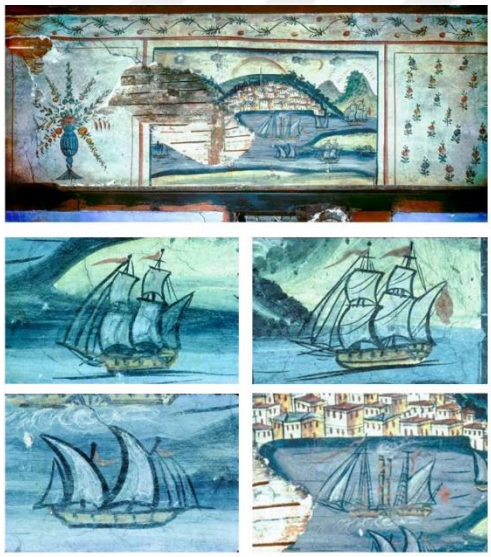
Kaynak: *Yerliyurt ve Manisa, 2014.*

2.1. Küçükkuyu Beldesi ve Mübadele

30 Ocak 1923 yılında gündeme gelen "Mübadele (Karşılıklı Nüfus Değişimi) Protokolü" bünyesinde, Yunanistan ile Türkiye bağlantısında zaruri bir nüfus değişimi meydana gelmiştir.

Mübadillerin yerleşimlerinin gerçekleşebilmesi adına ülke 10 iskan bölgesine dağılmış olup Çanakkale ile beraber Gelibolu, Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ 2.iskan alanında yer almaktadır (Atabay, 2008: 62-64). Göç neticesinde ilçenin nüfus yapısı mühim bir değişime tabi tutulmuştur.

1923 ve 1926 yılları içerisinde Yunanistan ile gerçekleştirilen göçün neticesinde Yunanistan sınırları içerisinde hayatlarını idame ettiren Türkler buraya nakledilmişlerdir. Yunanistan ve Türkler bağlantısındaki göç; Lozan Barış Görüşmeleri neticesinde 1923'de Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ve Yunanistan bağlantısında Mübadele Protokolü kabul edilmiş ve mübadele sürecine 10 Kasım 1923'te girilmiştir. Göçmenlerin Türkiye'ye transfer edilmesi maksadı ile ilçe on iskân kısmına bölünmüştür. Çanakkale, Gelibolu, Tekirdağ, Kırklareli, Edirne iskan bölgeleri arasında bulunan illerdir. Bu sebeple Çanakkale ilinin sınırları içerisindeki Küçükkuyu da Girit ve adalardan transfer olacak göçmenlerin iskân edebileceği alanlar bünyesindeydi. Çanakkale iline hem göçe tabi olmakla beraber hem de göçe gayri tabi Giritli göçmenlerin yerleştiği görülmektedir. Göçe gayri tabi olan Giritliler sahip olunan eşyaların göçü dahilinde olmayan Bozcaada'ya yolladılar. Bunların ardından bazı denetimlerden mübadiller Küçükkuyu'ya transfer edildiler. Küçükkuyu bölgesi nahiye merkezi olduğundan; Arıklı, Çetm-i Kebir, Adatepe, Çetm-i Sagir, Nusratlı, Küçükkuyu ve Kızılvar köylerinden meydana gelmekteydi. (Sevim ve Yücel, 1989: 260-265)

Şekil 3. Mehmet Ağa Konağı Süslemeleri.

Kaynak*: Günay, 2022.*

Göçe ilk önce Yunanistan'da Müslüman olan halkın yüksek oranda yaşamını sürdürdüğü kıyı alanlardan başlanılmıştır. 19 Mart 1924 yılında Girit Adası'nın Hanya şehrinden 1265 adet mübadil ile Resmo şehrinden 1235 adet mübadil ile toplam olarak 2500 adet Giritli mübadiller Teşvikiye de bulunan vapur ile transferi gerçekleştirilmiştir. Bu vapur ile transferi yapılan mübadiller; Darıca, Çanakkale, Yalova ve Tuzla iskelelerinde karaya ulaşarak bu kısımlara yerleştirilmişlerdir (Atabay, 2008: 62-64). Mübadillerin iskan faaliyetleri, gelmiş oldukları bölgelerdeki mesleklere uygun şekilde olmuştur. İlçede zeytincilik faaliyetleri ileri düzeyde olduğundan Midilli, Ohri ve Girit/Hanya'dan transfer olan mübadiller, ilçe içerisindeki sahil bölgelerine aktarılmışlardır (Parlak, 2012: 130-134).

Hanya şehrinden transfer edilen 127 mübadil haneden toplam olarak 519 kişi ilçenin Küçükkuyu beldesine iskan ettirilmiştir (Parlak, 2012: 130-134). Göçmen Esas Defteri'ne bakıldığında 127 hanenin 1 tanesi Tokatiçi civarında, 55 tanesi Küçükkuyu merkezde, 16 tanesi Büyük Çetmi konumunda, 26 tanesi Adatepe'de, yine 1 tanesi Çetmi Kebir mevkiinde yerleştirilmiştir (Çanakkale Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü Arşivi, 1927).

Mübadele sonucunda gelen göçmenlere saptanan veriler ışığında arazi ve mal verilmiştir. Küçükkuyu ve Ayvacık bölgesinde büyük zeytinliklerin bulunması sebebi ile buraya getirilen göçmenlere pek çok zeytinlik verilmiştir. Mübadiller Girit ve Midilli'de zeytincilik faaliyeti ile ilgilenmeleri nedeni ile bunu sürdürmüşlerdir. Küçükkuyu'da bulunan ilk zeytinyağı üretimini sağlayan fabrika Molyalılar önderliğinde işletilmiştir (Çanakkale Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü Arşivi, 1927; Parlak, 2012: 130-132).

İlçenin Küçükkuyu beldesine Midilli ve Girit tarafından gelen göçmenlerin anımsanması maksadı ile 2012'de Küçükkuyu Belediyesi öncülüğünde bir Mübadele Anıtı inşa edilmiştir (Çokona, 2016: 32).

Şekil 4. Küçükkuyu'da bulunan mübadele anıtı.

Kaynak: *Çokona, 2016: 29.*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ADATEPE KÖYÜ

Adatepe köyü, Çanakkale ilinin sınır hattında Ayvacık ilçesinde bulunan bir yerleşim bölgesidir. Yüksek bir kısımda bulunmasından dolayı köye ulaşım zor olsa da konumunun adaya benzemesi ile adını almış olduğu karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 5. Adatepe Köyü, Onur Aile Arşivi.

Kaynak: *Onur, Aile Arşivi, 2012*.

Ünlü şair Homeros, İlyada Destanı'nda Adatepe'yi "Gargara" adıyla anmaktadır. Bu mitolojik referanslara göre, İda dağı tanrıların tanrısı Zeus'un dağıdır ve Zeus, Troya savaşını Adatepe köyünde bulunan Zeus Altarı'n dan yönetmiştir. (Uysal ve Sakarya,2012)

Osmanlı Dönemi'nde, Yörükler ve Türkmenlerin yaşadığı bir yerleşim yeri olarak seçilmiş, ancak 1839-40 yıllarında bu köye yerleşenler Rumlar olmuştur. Bu tarihî süreçte köy, zeytincilik ve hayvancılık gibi ekonomik faaliyetlerle birlikte gelişmiş ve nüfusu yaklaşık olarak 1000 kişi seviyesine ulaşmıştır.

1924 yılına kadar köyde, 400 hane, zeytinyağı fabrikası, kasap, bakkal, meyhane, kuyu, terzi, manifaturacı, nalbant, berber, semerci, kunduracı, fenerci, marangoz, kilise, cami ve medresesi, okul, fırın, sinema salonu gibi çeşitli yapılar bulunmaktadır. Köyün halkının her türlü ihtiyacını karşılayacak bir altyapıya sahip olduğu söylenmektedir.(Boynudelik,2008)

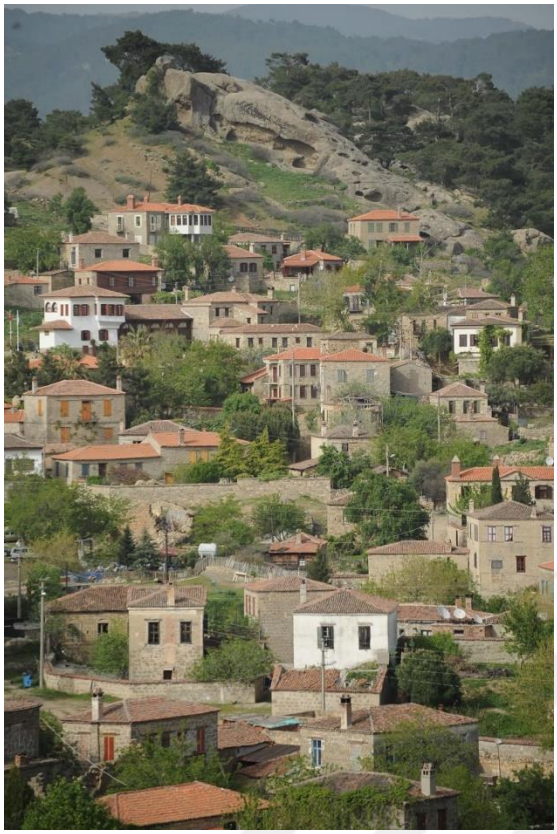

Şekil 6. Adatepe Köyü Taş Mektep'ten görünüş.

Kaynak: *Onur,2024.*

1924 yılında gerçekleşen Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi, Rumları Adatepe'den uzaklaştırarak, onların yerine Yunan Adalarından gelen Türkleri köye yerleştirmiştir. Bu köklü demografik değişimin ardından, ikinci bir nüfus hareketliliği 1950'li yıllarda ortaya çıkmıştır.

Ekonomik dinamiklerdeki değişimler, özellikle geçim kaynaklarında azalma, kentlerdeki sanayileşme ve artan iş imkanları, kıyı ticaretinin canlanması gibi faktörler, köy halkının kentlere göç etmesine neden olmuştur. (Merey, 1977)

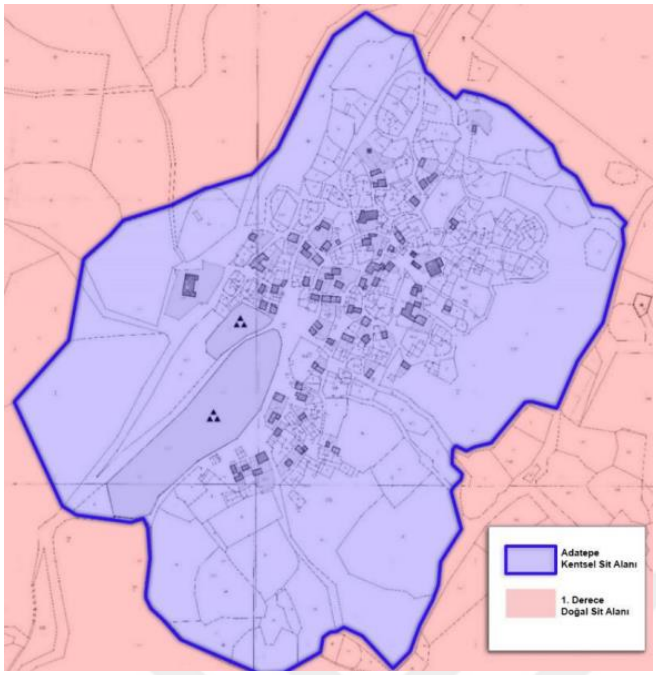
Şekil 7. Zeus Altarı Yolu üzerinden Adatepe Köyü karşıdan görünüşü.

Kaynak: *Onur, 2012.*

Adatepe Köyü'nün el değmemiş ve bozulmaya uğramamış bir yapısı bulunmaktadır. Bu değerli dokunun devam edebilmesini korumak ve sağlamak adına Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 26.04.2012 tarihli 305 sayılı kararı ile alana yeni yapıların inşa edilmesine yasak getirilmiştir.

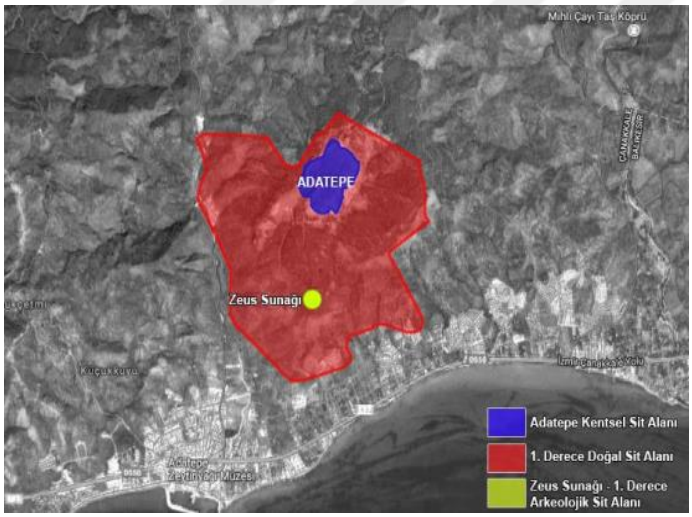
Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 27.12.1992 tarihli ve 2900 sayılı kararı sonucunda "Kentsel Sit Alanı" olarak kabul edilmiş ve nitelendirilmiştir (Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi, 2023).

Adatepe köyünün yakın mevkii ise "1. Derece Doğal Sit Alanı" olarak nitelendirilmesinin ardından korumaya alınmıştır (Parlak, 2012: 128-130).

Şekil 8. Adatepe köyü kentsel sit alanı ve tescilli yapılar.

Kaynak: *Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi, 2023.*

Şekil 9. Adatepe köyü ile yakın çevresindeki sit alanları.

Kaynak: *T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü Arşivi, Çanakkale, 2023.*

3.1. Geleneksel Adatepe Köyü Mimarisi

Adatepe köyünün mimari dokusunu özgün kılan karakteristik nitelikleri; organik olan sokak dokusu, topoğrafya ve yerel taş malzemenin kullanıma alınmış olması olarak ifade edilebilmektedir. Fazlasıyla eğimli bir yapı üzerinde kurulduğu için evlerin şekil almasında topoğrafya etkin olmuş, bahçeye ya da yapıya farklı kotlar üzerinden erişim olanağı sunulmuştur. Yukarı Mahalle (Türk Mahallesi) içerisinde yer alan evlere sokaklardan girişi bulunan avlu aracılığı ile erişilebilirken Aşağı Mahalle (Rum Mahallesi) içerisinde yer alan evlere bahçe veya sokak üzerinden erişilebilmektedir. Birbirinden farklı kotlar üzerinden erişim sağlanabilen iki kata sahip olan yapıların genellikle bodrum katlarının kullanım alanları ahır ya da depo olarak değerlendirilmiştir.

Köy içerisinde bulunan geleneksel yapılar, Yukarı Mahalle ve Aşağı Mahalle'nin meydanlarının çevresinde gelişim göstererek topoğrafyaya uyumlu bir şekilde yerleşim sağlamışlardır.

Yukarı Mahalle Meydanı'nın yukarı kısımlarında bulunan Adatepe Camisi, İmam Evi ve Medrese köy içerisinde bulunan anıtsal yapılardan birisidir. Araştırmacıların bazıları bu yapıların 15. yüzyıla ve Selçuklular Dönemi'ne ait olduğunu düşünmektedir (Karaata, 2008: 117; Korkmaz, 2016: 25). Fakat günümüzde yapılan araştırmalarda söz konusu yapılar üzerinde Selçuklular dönemine ait olduğuna dair bir bulgu saptanamamıştır. Hacı Mehmet Ağa Konağı (Hünnap Han), Adatepe Köyünün en görkemli ve büyük konaklarından birisidir. Bu konak köyün merkezinde bir tepenin üstünde yer almakla birlikte yapımı 18. Yüzyılın ikinci yarısına dolayısıyla 1775-80 yıllarına dek dayanmaktadır (Süslü, 1978: 99).

Şekil 10. Adatepe İlkokulu

Kaynak: *Onur, 2024.*

Şekil 11. Hacı Mehmet Ağa Konağı

Kaynak: *Onur, 2023.*

Adatepe İlkokulu (Merey, 1977: 66) ise 1937 ile 1943 yılları aralığında Rumlardan kalmış olan mezarlık alanının üzerinde konumlanmıştır.

Günümüzde Eğitim Tarihi Müzesi ve seramik atölyesi olarak kullanılmaktadır. Köy halkı, Aşağı Mahalle'nin meydanında bulunan kilisenin 1937'ye kadar var olduğunu, yıkılan kilise ile köy ilkokulu inşaa edildiğini ifade etmektedir.

Geleneksel nitelikteki Adatepe evleri çoğunlukla iki kata sahiptir. Yapılarda kullanıma alınan taşlar köyün yakınlarında bulunan köylerde yer alan ocaklar içerisinden çıkartılmış, sarımsı bir renge sahip olan sağlam taşlar olarak ifade edilebilmektedir. Adatepe köyü içerisinde bulunan yörenin geleneksel evleri, Ege Bölgesi ve Güney Marmara Bölgesinde bulunan kübik taşları bulunan evlere benzemektedir. Yığma sistem içerisinde inşası yapılmış olan evlerin yapım sistemleri değerlendirildiğinde beden duvarları üzerinde kesitleri dikdörtgene benzetilebilen blok taşların hakim olduğu görülmektedir. Evlerin doğramalarında, dış duvarlarında hatıl ve lento yapılışında, çatı konstrüksiyonunda, döşemeler ve çıkmalarda, tavan kaplamaları, iç mekanları bölen duvarlarında, merdiven basamaklarında ise ahşap kullanıldığı görülmektedir. Evlerin saçak silmelerinde, baca duvarlarında ve kapı lentolarında ise çoğunlukla tuğla kullanıma alınmıştır.

Ahşap karkas sitem ile inşası yapılmış çatılar çoğunlukla kırmadır ve üstleri kiremit ile kaplanmış durumdadır. Ana yapı ile bitişik durumda olan tek kat halindeki müştemilatların çatısı ise teras şeklinde olmaktadır. Terasların kendine özgü konstrüksiyonu toprak damlardan meydana gelmektedir. Bu yapılar günümüzde ise mermer ya da seramik ile kaplanmış durumdadır. Çoğunlukla sıvasız beden duvarlarına sahip olan yapılar belli bir şekilde hizalanarak ahşap hatıllar ile bölünmüş durumdadır. Kesme taş malzeme ya da kaba yontuyla inşası yapılmış olan duvarların köşeleri büyük çaplı taşlar ile sağlamlaştırılmıştır.

Şekil 12. Adatepe Köyü Geleneksel Sokak Dokusu.

Kaynak: *Onur, 2023.*

Şekil 13.Adatepe Köyü Rum Mahallesi Sokak Dokusu.

Kaynak: *Onur, 2024.*

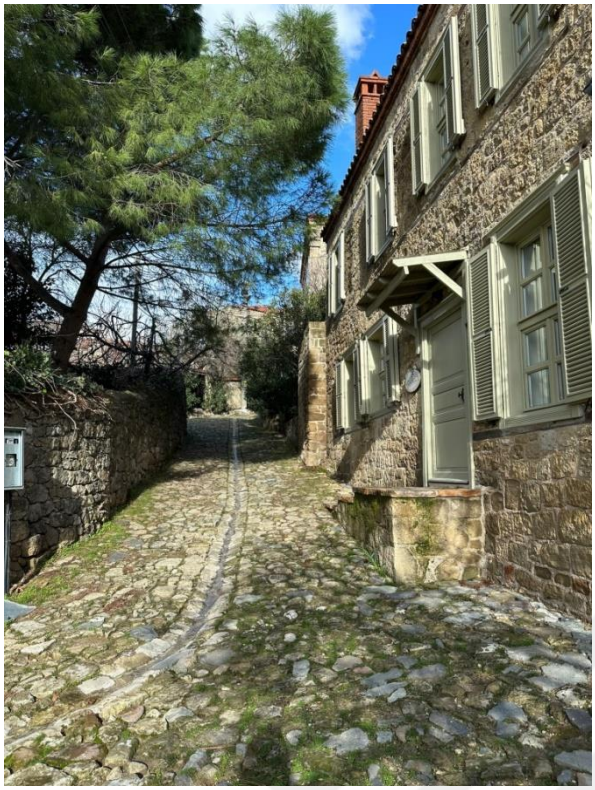
Şekil 14. Adatepe Köyü Türk Mahallesi Sokak Görüntüsü .

Kaynak:*Onur, 2024.*

Şekil 15. Adatepe Köyü Türk Mahallesi Sokak Görüntüsü.

Kaynak: *Onur, 2024.*

Şekil 16. Adatepe Köyü Rum ve Türk Mahallesini Birbirine Bağlayan Sokak Görüntüsü.

Kaynak: *Onur, 2024*

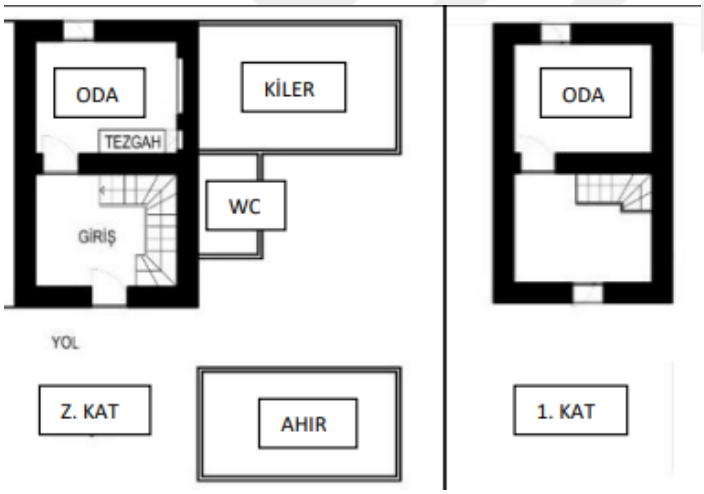
3.2. Adatepe Köyü Mimarisi Plan Özellikleri

Köy içerisindeki en sade plana sahip olan evler kare planlı olmakla birlikte tek odaya sahiptir. İçerisinde ise bir adet ocak yer almaktadır. Söz konusu evler çoğunlukla 6x6 metre veya 5x5 metre boyutundadır. Evlere erişim avlu üzerinden sağlanmaktadır. Bu ev tipinin iki kata sahip olanlarında ise üst kata erişim tek kota sahip merdiven aracılığıyla gerçekleştirilmektedir (Altınkaya vd., 2011: 112).

Söz konusu ev tipinin daha gelişmiş hali olan iki kata sahip iç ya da yan sofaya sahip olan planda ise ilk katta günlük hayat geçirilmektedir. İkinci kat ise uyuma alanı olarak kullanıma alınmaktadır. Evin ikinci katına erişim tek kollu olan düz ya da L şeklinde merdivenler aracılığıyla gerçekleşmektedir. Evin dışarısında kalan dış mekanda yani bahçe alanında ise pişirme alanı bulunmaktadır (Erten, 2008: 21).

Adatepe köyü içerisinde bulunan geleneksel evlerin dış kısımlarını dekoratif unsurlar süslemektedir. Söz konusu bu dekoratif yapılar Adatepe'ye özgü olan taş işçiliğine dair en iyi örnekleri sunmaktadır. Bina köşelerinde ya da kapı kenarlarında vurgulayıcı unsur olarak bulunan pilastırlar ve saçak hizaları ile pencerelerin üst bölümlerinde bulunan silmeler yörede genellikle rastlanmakta olan süsleme araçlarını yansıtmaktadır (Erten, 2008: 21).

Yaklaşık tüm evlerin yapısında hayvanların barınabilmesi adına ahır ve birtakım malzemelerin saklamasının yapılabilmesi adına kiler şeklinde kullanıma alınan müştemilatlar mevcuttur. Ev ile kilerin birleşik bir yapıda olması gözlemlenirken ahırlar ise uzak bir konuma yerleştirilmiştir. Yapılar içerisindeki kot farklarından faydalanılması ile eve farklı cepheler üzerinden erişim imkânları meydana getirilmiştir (Örs vd., 2020: 104-106).

Şekil 17. Orijinal geleneksel ev plan şeması.

Kaynak: *Örs vd.,2020.*

Adatepe'de bulunan evlerin geneli harap bir durumdadır. Gerçekleştirilen restorasyonlar ile evlerin sahip olduğu plan şemaları ile cephe karakteri mümkün olduğunca korunmuş ve bozulmamıştır. Geleneksel evlerin restore edilmesinde bütünü ile özgün malzemeler kullanıma alınmıştır. Evlerin bahçe ve yapı duvarlarında taş malzeme kullanıma alınırken doğrama, döşeme ve kirişlemelerinde ise ahşap malzemeler kullanıma alınmıştır.

Aynı zamanda restorasyon çalışmalarında çatılar ise beşik çatı ve kırma olmak üzere alaturka kiremit aracılığıyla revize edilmiştir. Avlularda yer alan ıslak hacimlerin ise yeri değiştirilerek iç mekana taşınmıştır.

3.2.1. Cephe Özellikleri

Adatepe köyünde bulunan Müslüman ve Rum evlerinin cephelerinde kullanıma alınan doğal taşlardan meydana gelen doku, cephe tipolojisi üzerinde karakteristik bir nitelik sunmaktadır. Yol dokusunda ve avlu duvarları üzerinde kullanıma alınan doğal taşlar görsel açıdan bir bütünlük sağlamakla birlikte yöreye has bir hava yaratmaktadır. Cepheler üzerinde bulunan pencere ve kapı açıklıkları, yığma şeklinde olan yapım sisteminin müsaade ettiği oranlar ve ölçüye göre gerçekleştirilmiştir. Köyde bulunan yapıların sokağa yönelik olan cephelerinde çoğunlukla pencere bulunmamasından dolayı cephe tipolojisi ile ilgili avlunun içerisine doğru bakmakta olan ön cephe şeklinde bir değerlendirmede bulunulabilmektedir. Plan şeması hakkında daha kapsamlı bilgileri yapıya giriş için kullanılmakta olan ön cephe sunmaktadır. Yörede bulunan evlerin çoğunlukla "orta sofalı plan tipolojisine" sahip olmalarından dolayı cepheler üzerinde simetrik bir görünüm bulunmaktadır. Restorasyonu yapılan binaların kendine has cephe karakteri bozulmamıştır. Böylelikle pencere ve kapıların açıklık oranları üzerinde herhangi bir değişim yapılmamıştır (Örs, 2022: 109-111).

Yapıların cephelerinde bulunan pencere ile kapı açıklıklarının oluşumunda geleneksel yapım sisteminin imkanları kullanıma alınmıştır. Pencere tiplerinde çoğunlukla dikdörtgen form kullanılmakla birlikte malzeme olarak ahşap tercih edilmiştir.

Yapıya girişin avlu üzerinden gerçekleşmekte olduğu yapılarda, sokak ile yapının bağlantısı avlunun giriş kapısı olmaktadır. Günlük yaşam aktivitelerinin geneli avluda sürdürülmekte olduğundan dolayı kapılar söz konusu aktivitelerin gereksinimlerine yönelik ebatlarda, avlu duvarları ile uyumlu olacak şekilde ve çift kanatlı olarak tasarlanmıştır. Kapıların bazılarının üst kısımlarında ise kiremit saçaklar bulunmaktadır. Avlu içerisinde bulunan ek yapılara yapılan kapılar ise *"*çakma kapı" olmak üzere ifade edilen tek kanada sahip olan ahşap malzemeden yapılmış kapılar şeklindedir.

Şekil 18. Adatepe Köyü Türk Evi Cephe Örneği.

Kaynak: *Onur, 2024.*

Şekil 19. Adatepe Köyü Rum Evi Cephe Örneği.

Kaynak: *Onur, 2023.*

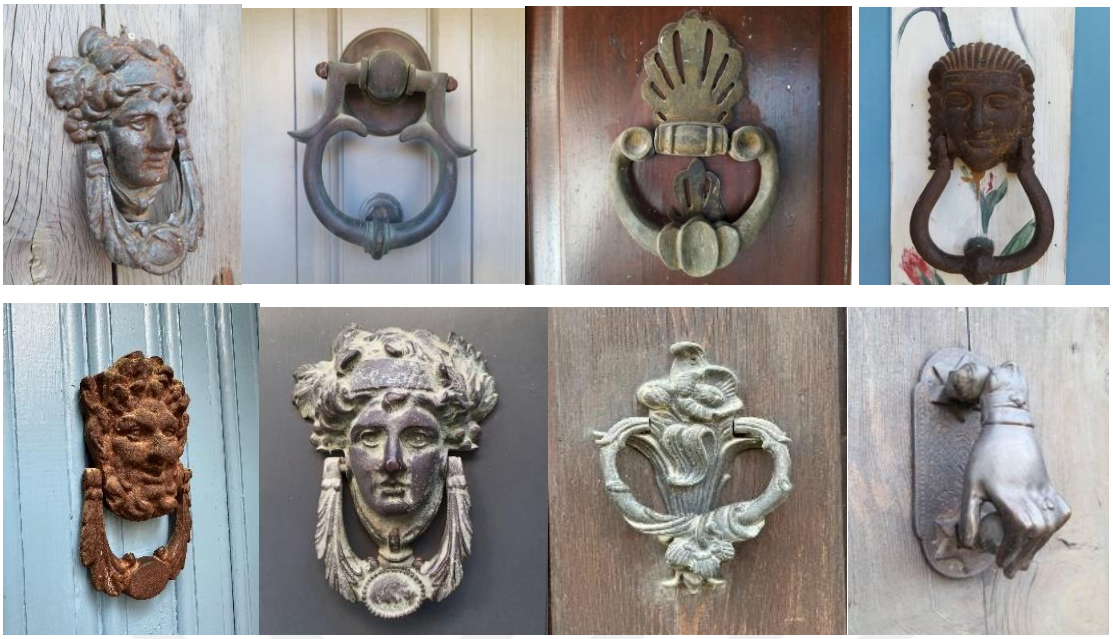
Şekil 20. Adatepe Köyü Rum Evi Cephe Örneği.

Kaynak: *Onur, 2023.*

Kapılar: Adatepe köyündeki evlerin dış giriş kapıları genellikle ahşaptan yapılmış olup, çoğunlukla çift kanatlıdır. Bu kapıların bazıları kemerli bir söve içine yerleştirilmiştir, bazıları ise düz atkılıdır. Ayrıca, sövesiz kapı örnekleri de mevcut olup, bu örneklerde kapının üst kısmından ahşap bir lento devam etmektedir. Söveli kapılarda ise her iki kenardan sütunçeler uzanmaktadır.

Bezeme elemanları, kapının estetik süslemesi için kullanılmıştır. Bu bezeme elemanları arasında silmeler örnek olarak gösterilebilir. Adatepe köyündeki kapıların bazıları tepe penceresizken, bazıları tepe pencereli olarak tasarlanmıştır.

Tepe pencereli kapıların tamamında çift kanatlı olma özelliği taşınmakla birlikte, bu kapılar profilli ahşap tablalara sahiptir. Ayrıca, bölgeye özgü geleneksel evlerde demir malzemeden yapılmış kapı tokmakları bulunmaktadır.

Şekil 21. Adatepe Köyü Kapı Tokmakları.

Kaynak: *Onur, 2023.*

Kapıların tepe penceresiz olanlarında ise camlı veya masif şeklinde iki tür bulunmaktadır. Masif kapılar üzerinde çoğunlukla profilli ahşap tablalar mevcuttur. Söz konusu kapıların çift ya da tek kanatlı olmak üzere kemerli veya düz lentolu olmak üzere örnekleri bulunmaktadır. Tepe penceresi bulunmayan cama sahip kapılarda ise çoğunlukla ahşap doğrama, çift kanat, düz atkı gözlemlenmektedir. Söz konusu bu kapılar üzerinde camın ön kısmında dövme demirden parmaklıklar mevcuttur. Örneklerin bazılarında ise kemer ve kapı lentosunun arasında taş alınlık bulunmaktadır. Taş alınlık ise kemerin içerisinde 5 ila 10 santimetre girintide yer almaktadır (Alyakut, 2018: 74-76).

Şekil 22. Adatepe Köyü Rum Mahallesi Kapı Örnekleri.

Kaynak: *Onur,2023.*

Adatepe köyündeki tarihi evlerin avlu ve bahçe kapıları genellikle çift kanatlı ahşap kapılardır. Ancak, giriş kapılarına kıyasla daha sade bir tasarıma sahiptirler. Bazı yapılar ise bahçe giriş kapılarını demir malzemeden imal etmiştir.

Şekil 23. Adatepe Köyü Rum Kapı Detayı.

Kaynak: *Onur, 2023.*

Kemerli bir sövenin içerisine oturtulmuş olması, çift kapılı olması, ahşap malzemesi, demir kapı tokmakları ile Şekil 23'te aktarılan kapı Adatepe Köyü'nün mimari özelliklerini yansıtmaktadır.

Pencereler: Adatepe'deki tarihi evlerin pencereleri genellikle ahşap doğramalıdır. Pencerelerin mevcut genişlikleri 70 ila 100 santimetre arasında değişmektedir. Bu pencerelerin genişliği, yüksekliklerine oranla çoğunlukla 2/3 oranındadır; ancak, bazı pencerelerde 1/2 oranına sahiptir. Bazı yapıların pencereleri kare şeklinde olup, genellikle çift kanatlıdır.

Şekil 24. Adatepe Köyü Pencere Örnekleri.

Kaynak: *Onur, 2023.*

Yörenin konutlarında belirgin olan bir özellik, evlerin genellikle ahşap kapaklara sahip pencerelerle donatılmış olmalarıdır. Restorasyon çalışmalarının uygulandığı evlerde ise pencerelere ek olarak ahşap kepenkler eklenmiştir. Adatepe köyündeki yapılar incelendiğinde, kapakların genellikle çift kanatlı ve ahşap malzemeden üretilmiş olduğu gözlemlenmektedir.

Balkonlar: Adatepe köyündeki evlerin özellikleri arasında, balkonların genellikle cephelerin orta ve yan akslarında konumlandığı belirtilebilir. Çoğunlukla, bu balkonlar üç tarafı demir korkuluklarla çevrilidir. Balkonların taşınması işlemi, genellikle ahşap konsol, taş payanda veya süslemeli paraçol malzemeleri kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, Adatepe köyündeki bazı yapıların balkonlarının, yapının cephesinin tamamını kapladığı gözlemlenmektedir.

Şekil 25. Adatepe Köyü Rum Evi Balkon Örnekleri.

Kaynak: *Onur, 2023.*

Yörenin evlerini süslemek amacı doğrultusunda saçaklarda, pencerelerin üst kısımlarında ve kat hizalarında silmeler bulunmaktadır. Yörede bulunan yapıların çok azının taş malzemeden meydana gelen kat silmelere sahip olduğu görülmektedir. Yapıların taş beden duvarının ise genellikle kat hizasında olan ahşap malzemeden meydana gelen bir hatıl ile ayrıştığı gözlemlenmektedir.

Adatepe evlerinin neredeyse tamamında saçak silmeleri mevcuttur. Taş veya tuğlanın 1, 2 ya da 3 sıra şeklinde üst üste olmak üzere dizilmesiyle ise saçak silmeleri meydana gelmektedir. Bu silmelerin yüzeyi düz bir yapıya sahip olabilmekle birlikte eğrisel de olabilmektedir.

3.2.2. Yapım Tekniği ve Malzeme Özellikleri

Adatepe köyünde yer alan geleneksel mimariye sahip yapılar, taş malzeme kullanılarak ve yığma inşa yöntemiyle inşa edilmiştir. Yapıların dış cephe duvarları genellikle yığma taştan olup, zemin katlarda bulunan duvar kalınlıkları 50-60 santimetre arasında değişmektedir. Birinci kat için ise bu kalınlıkların 30-40 santimetreye kadar düştüğü belirtilmektedir.

Yapılarda dikdörtgen kesitli kesme taş, moloz taş ve kabayonu kullanılmıştır; ayrıca beden duvarları, killi toprak harcı kullanılarak örülmüştür. Evlerin yapılarına göre taş duvarların sunduğu doku farklılık göstermekte olup, bazı evlerde özel boyutlara sahip kesme taşların kullanıldığı gözlemlenmiştir. Ancak genel olarak işlenmemiş, doğal şekillere sahip ve birbirinden farklı boyutlarda taşlar kullanılmıştır.

Şekil 26. No 94 Taş duvar örneği.

Kaynak: *Onur, 2023.*

Yörede bulunan evlerin bazılarında yarı işlenmiş olan serbest boyuta sahip taşların örüldüğü ve derz boşluklarının ise kepi şeklinde isimlendirilen küçük boyutlu taşlar ile doldurulduğu *"kepili yöntem"* kullanıma alınmıştır. Kimi evlerde ise taşların arasında bulunan derz boşluklarını doldurmak amacı doğrultusunda harcın kullanıma alındığı görülmektedir (Şekil 27) (Örs, 2022: 113).

Evlerin her birinin subasman kodu farklı olmakla birlikte ortalama olarak 30 santimetre civarında olan subasman kodunun topoğrafyanın mevcut durumu baz alınarak 100 santimetreye kadar erişebilmektedir (Örs, 2022: 110-116).

Şekil 27. Kepili ve harç derzli uygulama örnekleri.

Kaynak: *Örs, 2022.*

Şekil 28. Adatepe Köyü Taş Duvar örneği.

Kaynak: *Onur,2022.*

Adatepe'de bulunan geleneksel yapıların inşasında ise erişim hususunda kolaylığı bulunan ahşap, toprak ve yöre yakınlarında yer alan taş ocaklarından alınan taş malzemeler kullanıma alınmıştır. Kullanıma alınan malzemelerin nitelikleri ve yığma şeklinde olan sistem tekniği dolayısıyla çatı örtü, döşeme ya da kat yükseklikleri belirlenmiş birtakım sınırlara tabidir. Mahya yüksekliklerinin ise 7 metreyi geçmediği gözlemlenmektedir. Yapıların sağlamlıklarının daha fazla olması amacıyla ise yapıların köşe kısımlarında boyutu daha büyük olan büyük taşlar kullanıma alınmıştır.

Ara katların döşemelerinde ise 15 santimetre çapına sahip olan daire şeklinde kesilmiş olan ahşap kirişler bulunmaktadır. Söz konusu ahşap kirişler, aralıklarla ahşap dikmelerin sunduğu destek ile taş duvarların üst kısımlarına yerleştirilmiştir. Mekânın orta kısmında bulunan dikmenin üzerine ise tam tersi yönde olmak üzere ve 20 santimetre ene sahip olan ahşap kirişlerin kullanıma alındığı döşemeler yerleştirilmiştir.

Şekil 29. Taş yapılarda köşelerde kullanılan büyük taşlar.

Kaynak: *Onur, 2022.*

Evlerin pencere ve kapı doğramalarında, hatıllar ile lentoda, mekânın iç kısmındaki tavan, dikme ve çatı kirişlenmelerinde, yüklüklerde, merdivenlerde ahşap malzeme kullanıma alınmıştır. Evlerin cephe kısımları için ise pencere ve kapı boşluklarının üst kısımlarında çoğunlukla 15 ile 20 santimetre aralığında kalınlığa sahip olan taş hatılın 10x10 santimetre kesitine sahip olan 4 ile 5 tanesinin yan yana olmak üzere yerleştirildiği ahşap yapıdaki hatıllar mevcuttur. Yapıların bazılarının pencere ve kapı kısımlarında ise taş sövelerin bulunduğu bilinmektedir. Çörtenlerin yapımında ise suyun akmasına müsait bir eğim ile taş malzeme kullanıma alınmıştır (Örs, 2022: 110-113).

Şekil 30. Rum Mahallesi Çörten Örnekleri.

Kaynak: *Onur, 2022.*

Yörede bulunan ana yapıların ise çoğunlukla kırma şeklinde çatıya sahip olduğu görülmektedir. Ana yapıların haricinde kalan müştemilatların çatı yapısı ise beşik çatılı olmaktadır. Özgün bir şekilde yapılan çatılarda ise alaturka kiremitin kullanıma alındığı görülmektedir. Fakat yapıların bazılarının çatı kısımlarında ise Granada ve Marsilya kiremidi kullanıma alınmıştır (Örs, 2022: 112-114). Yörede hayvancılık ve tarım faaliyetlerinin ağırlıklı olarak gerçekleşmekte olduğu dönemlerde ise evlerin üretim için kullanıma alınan alanlarında düz damlar bulunmaktadır. Ancak bu örnek günümüzde görülememiştir.

Günümüzde ise söz konusu düz damlar, seramik ya da taş malzeme kullanıma alınarak döşenmiştir ve teras şeklinde olan bir çatı meydana getirilmiştir. Kiremit ile kaplama yapılan örneklere de rastlamak mümkündür. (Örs, 2022: 112-115).

Şekil 31. Kiremit tiplerine örnekler.

Kaynak: *Onur, 2023.*

Şekil 32. Rum Mahallesi Çatı örnekleri.

Kaynak: *Onur,2023.*

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
FARKLI DİSİPLİNLERDE MİMARİ ÖGELERİN SANATA AKTARIMI

İnsanların geçirdikleri gelişim evreleri ekseninde tasarlamakta oldukları alanlarda değişim ve gelişimlere tabi olmuştur. Yerleşik hayata geçiş yapılması ile makro mekândan ziyade daha karmaşık yapıda olan mekanlara geçiş yapılmıştır. Bu durum bağlamında ise tasarım olgusu daha belirgin bir hale gelmiştir. Zaman içerisinde mekana atfedilen değerin artış göstermesiyle söz konusu tasarımların gerçekleştirilmesi bir meslek dalı haline gelmiş ve mimarlık adını almıştır. Kullanım nesneleri ve estetik nesnelerin iç içe geçmesinin yanı sıra günümüz şartlarında ticaret güdümüne de tabi olunması nedeniyle tasarım olgusu farklı bir boyuta ulaşmıştır. Dolayısıyla artık her şey tasarım perspektifinden değerlendirmeye alınmaya başlanmıştır (Foster, 2012: 20-23).

Zaman içerisinde meydana gelen gelişmeler bağlamında değişim gösteren düşünce sistemi tasarım kavramı üzerinde de etkili olmuştur. Rodgers ve Bremner tarafından tasarımın; kültürel, profesyonel, ekonomik ve teknolojik olmak üzere pek çok farklı açıdan etkilenmekte olduğu ve farklı alanlarda ayrıştığı görüşü öne sürülmektedir.

Tasarım ve mimarlık kavramları insanı temel almakla birlikte insanın gereksinimleri bağlamında şekillenmektedir. İnsanın olmadığı yerde mimarlığın var olabileceğini ifade etmek mümkün değildir. İnsan, mimarlık, toplum, tasarım kavramları birbiri ile süregelen bir bağlantı içerisindedir. İnsanı odak noktasına almakta olan farklı bilim dalları olarak ise psikoloji ve sosyolojiyi örnek göstermek mümkündür (Foster, 2013: 30-33).

Bu bağlamda sosyoloji ve psikoloji gibi bilim dallarının mimarlık disiplini ile ilişki içerisinde olması söz konusudur. Toplumun sahip olduğu yapıyı ve psikolojik durumunu doğru bir şekilde anlamak, insana odaklı olan tasarımların oluşturulduğu mimarlık disiplinin biçimlenmesinde etkili olmaktadır.

Yakın geçmişe kadar öncü bir mimarlığın ilk şartı kuram ile iç içe olmaktı. Günümüzde ise bu şart yerini sanat ile bağ kurabilmeye bırakmıştır. Mimarlık alanında farklı sanat dalları ile bağ kurabilmenin, etkilenmenin önemi yadsınamaz.

Mimarlığın barındırdığı sanat yönünün tam anlamı ile postmodernizm döneminde meydana geldiğini söylemek doğru değildir ancak özellikle postmodernizm dönemi kapsamında farklı sanat disiplinleri ile mimarlık arasında bağ kurulması neticesinde biçimsel bakımdan farklı binalar meydana gelmiştir. Esere estetik ve sanat yönü atfeden mimari tasarımdır (Foster, 2013: 30-33).

20. yüzyılda pek çok alanda söz konusu olduğu üzere sanat alanında da değişimler meydana gelmiştir. Değişimlerden birisi de günlük nesne ve sanat nesnesinin ayırt edilemez olmasıdır. Birey gündelik yaşamında pek çok varyasyonu mevcut olan nesnenin hangi duruma hizmet etmekte olduğunu bilmektedir. Ancak günümüzde galeride bu nesneler ile karşı karşıya kaldığında ve iletişim kurmak istediğinde kafa karıştırıcı bir karmaşaya uğramaktadır (Soğancı, 2014: 34-35).

Zorunlu fonksiyonellik paralelinde insan yaşamında nesneler hakkındaki dönüşümler, içgüdüsel bir şekilde değişim gösteren hazzın nesnelere yansıması şeklinde görülebilmektedir. Söz konusu haz, öznenin tercih etmiş olduğu nesnenin estetik görünümü olarak ifade edilebilmektedir. Bir çelik çaydanlıktan ziyade bitki desenleri ile süslenmiş olan estetik bir porselen çaydanlığın vazoya evirilmesi durumunda öznenin porselen çaydanlık seçiminde olması bu duruma örnek olarak sunulabilmektedir. Söz konusu haz nesneye kendi fonksiyonunun haricinde bir göreve hizmet etme ve aynı zamanda da öznede evirilebilme arzusunu meydana getirmektedir. Böylelikle gündelik nesnelerin kullanım süreci kapsamındaki dönüşümlerinin de yolu açılmaktadır. Nesnenin gündelik fonksiyonun haricinde tutulması ve onun farklı bir perspektiften algılanması nesneye karşı sıradan olan bakış açısına güç katmaktadır. Bu bakış açısı insanın içgüdüsünden kaynaklanmakta olan hazzı da uyandırmaktadır. Aristoteles hazzı öğrenmenin bir öngörüsü olarak görmektedir.

Söz konusu durum Cassirer tarafından "Resmi seyrederken duyulan hazzın nedeni, aynı zamanda bir şeyler öğreniyor olmak, nesnelerin anlamlarını kavrıyor bulunmak…" şeklinde tanımlanmaktadır (Cassirer, 1980: 133).

Günümüzde ise bu durum, mimari bağlamında sıradan bir kapı ile temas edilmesi esnasında yaşanmışlıklarda mevcut bulunan kapının içselleştirilerek öznenin özünde var etmesi şeklinde yorumlamaya tabi tutulabilmektedir (Cassirer, 1980: 133-134).

Şekil 33. Andre Vicente Goncalves, Dünya Kapıları, 2014.

Kaynak: *Toryburch, 2014.*

Andre Vicente Goncalves, Portekizli bir fotoğrafçıdır ve kapıyı sanatın bir aracı şeklinde değerlendirdiği "Dünyanın Kapıları" adlı çalışmasında dünyanın pek çok şehrinde bulunan yüzlerce kapı fotoğrafını birleştirmiştir. Söz konusu çalışması kapsamında kapının toplumların, ülkelerin, şehirlerin, kültürlerin mekan ve zaman bağlamında geçirdikleri değişimleri sunmaktadır. Goncalves gerçekleştirdiği bir röportajında "Bir gezgin olarak, ziyaret ettiğim tüm yerlere ve ülkelere ilham vermeye, kültür ve mimarlıklarındaki farklılıkları görselleştirmeye ve öğrenmeye çalışıyorum'' ifadelerinde bulunmuştur (Toryburch, 2014).

Goncalves'in kapıları içermekte olan söz konusu çalışması, mimarinin bağlayıcı bir unsuru şeklinde değerlendirilmektedir. Aynı zamanda bir şehri ve o şehirde bulunan mimarideki kültürel değerleri yansıtmakta olan önemli ayrıntılar şeklinde ifade edilebilmesi mümkündür.

Algılarımız kapsama alanına yaşam alanlarımız her girdiğinde çevremiz harekete geçmektedir. Bu bağlamda da kapsananlar arasında birliktelik gelişmektedir. Bu yüzden çevremizi meydana getiren doğa, ses, mimari ve görüntüde yeni manalar ararız ve oluştururuz.

İnsanoğlu çevreyi her algılayışında birtakım manalar yükleyerek ait olma duygusunu harekete geçirir. Nesneler ya da biçimler algılandığı taktirde çevre ile kurmuş olduğumuz ilişki bağları belleğimizde bir yer edinir ve aidiyet duygumuz gelişme gösterir. Yaşamakta olduğumuz mekanlar kapsamında da söz konusu etkileşimi gerçekleştirirken geçmiş, şuan ve gelecek ile bir bağ kurarız. Bellekte var olan nesneler belirli zamanlarda çağrışımlar ile yeniden hatırlanır. Bu bağlamda kapıyı örnek göstermek gerekirse aslında gündelik yaşamdan bir parça olan kapıyı bellek olarak yorumlamak mümkündür. Daha açık bir ifade ile; kapı yaşama tanıklık etmekte olan, bireysel yaşam alanının çerçevesini oluşturan, içeri ile dışarı kavramlarının ayrıştırılmasını sağlayan ve mekanın geçişine olanak tanıyan boşluktur (Erzen, 2015, s. 34).

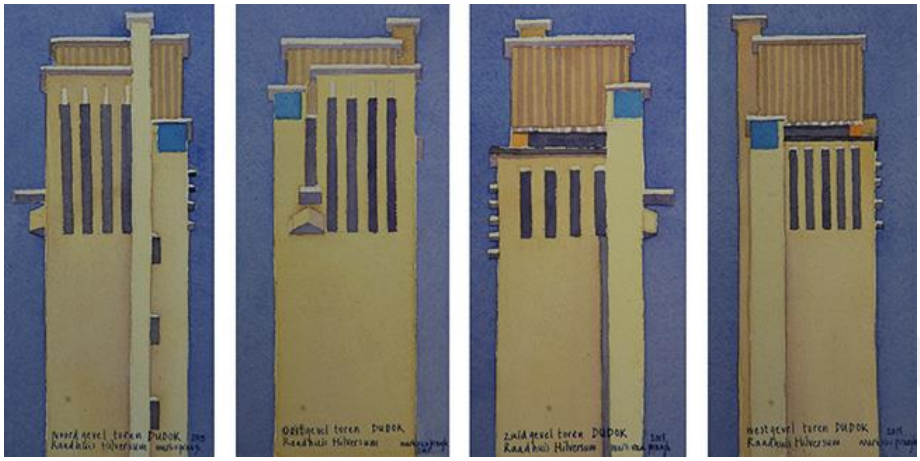

Şekil 34. Hasan Numan Suçağlar, Porselen ve Şamotlu Çamur, Farklı boyutlar,2018

Kaynak: *Seramik Sanat, Hasan Numan Suçağlar, 2018.*

Hasan Numan Suçağlar, eserlerinde gözlemlemiş olduğu kent görüntülerini ve toplumsal kimliğe göndermeler yapmaktadır. Seramik sanatı eğitimimin başladığı günden itibaren bir çok farklı çalışmalar yapmış olan sanatçı, zaman ilerledikçe yaşadığı çevreye, çocukluğuna, büyüdüğü gecekonduya ve bulunduğu kentteki yapılara odaklanmıştır.

Seramik sanatçısı, gördüklerini, yaşadıklarını,duygularını harmanlayarak çamuru bazen renkli, bazen monogram kimi zaman abidevi, kimi zaman terkedilmiş yıkılmaya yüz tutmuş şekilde eserlerini ortaya koymaktadır (Seramik Sanat,2021).

Şekil 35. Mark Van Praagh, Dudok Belediye Binası, Hilversum, Suluboya, 2015.

Kaynak: *Mark Van Praagh, 2024.*

Mark Van Praagh, düzenli olarak Burgundy bölgesinde çalışmaktadır. Burada, yüzyıllardır birbirine yaslanmış Romanesk kiliseler, kuleler ve eski evler gibi uykulu köylerin büyüleyici atmosferi onu etkilemektedir. Bu modern tasarımlar, gerçeklik ile soyutlama arasında zamansız bir estetik sunmaktadır (Mark Van Praagh, 2024).

Şekil 36. Aydan Birdevrim, Beyaz Çamur, 30x100x3 cm, İstanbul,2016.

Kaynak: *Kitaptan Sanattan,2016.*

Geleneklerine bağlı olan sanatçı Aydan Birdevrim, çağdaş formlarında da Anadolu'nun kültürel, geleneksel ve sanatsal değerlerini etkili bir şekilde yansıtmaya devam etmektedir. Özellikle kapı tokmakları, kadınların varlık mücadelesinin sembolü haline gelir ve bu tokmaklar aracılığıyla kadınların sesi duyulmaktadır. Sanatçı, eserlerinde felsefi bir alt yapıyı vurgulayarak, ürettiği elleri kullanarak Anadolu evlerinde yaşayan herhangi bir kişinin evli ya da bekar olup olmadığını gösteren bir sembol olduğunu hatırlatmaktadır. Bu durum, Anadolu kültürünün zenginliğine ve derinliğine işaret etmektedir.(Kitaptan Sanattan, 2016)

Şekil 37. Massimo Uberti,Orbita, Çelik, LED'ler ve transformatörler, Gamba Kalesi Müzesi, Chatillon, 2022.

Kaynak: *Masimo Uberti, 2024.*

Işık, Massimo Uberti'nin elinde vazgeçilmez bir araçtır ve mimaride diğer malzemelerle eşdeğer bir konumda bulunmaktadır. Yapay aydınlatmanın ortaya çıkışından bu yana, ışık, yüzeyleri ve hacimleri geliştirmek amacıyla kullanılmış ve zamanla dünya algımızla doğrudan bağlantılı olarak biçimsel ve yapısal süreçlerde daha bağımsız bir rol üstlenmiştir.(Massimo Uberti, 2024)

Şekil 38. Robert Overby, Living Room, Paul's Place, lateks kauçuk, 1971.

Kaynak: *Akdağlı,2017.*

Robert Overby "Living Room, Paul’s Place (Oturma Odası, Paul’un Yeri)" adlı eserin en belirgin özelliği, günlük hayatta sıkça kullanılan ve sıradanlaşan bir mekân olan oturma odasına farklı bir bakış açısı getirmesidir. Bu eser, oda-mekânın yaşama getirdiği alternatiflerin çok çeşitli olduğunu vurgular. Overby'nin evcimenlik anlayışını yansıtan mimari elemanlar, diğer eserlerine de yansır ve doğru bir bakış açısıyla incelendiğinde, sıradan dünyanın bile ilgi ve merak uyandırıcı olduğunu gösterir.(Akdağlı, 2017)

Şekil 39. Evita Vasiljeva, Genel Merkezde Çalışma Saatleri,Amsterdam,2017.

Kaynak: *ArtViewer,2022*.

Vasiljeva'ya göre, oluş ya da dağılma durumu, bitmiş bir hâl ya da sabit bir durumdan çok daha derin bir kavramı ifade eder. Onun çalışmalarında, el emeği ve entelektüel çabaların eşzamanlı ve yerinde, hemen hemen tek ve aynı şey olarak gerçekleştiği görülmektedir. Bu süreç, nihai serginin düşünülme şekli olarak tasarlanmış olup sonuçta katılaşmış geçici düşünceleri yansıtmaktadır. (ArtViewer, 2022)

Şekil 40. Song Dong, Yoksulların Bilgeliği, Karışık Teknik,2005.

Kaynak: *Ucca,2005*.

Pekin'in avlularında ve ara sokaklarında yetişen Song Dong, arkadaşları ve komşularının karşılıklı olarak "ödünç alma" alışkanlıklarından etkilenmiştir. Bu alışkanlık sadece yetersiz eşyaların takasıyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda sınırlı kamusal alanın kullanımını da optimize etmeye yönelik çabaları içermiştir. Örneğin, bir mutfak genişletmesi komşu bir sokağa doğru gerçekleştirildiğinde, bu sadece yoldan geçenler için yeterli alan bırakmakla kalmamış, aynı zamanda aileye de birkaç santimetrelik fazladan yaşam alanı sağlamıştır. Benzer şekilde, çatıya bir güvercin kümesi inşa etmek, ailenin güvercin kümesini yaşam veya depolama alanına dönüştürerek gelecekteki inşa faaliyetleri için alan yaratmıştır. Song Dong'un yerleştirmeleri, bireylerin kişisel yaşam alanlarını dönüştürme yeteneğini ve böylelikle tüm mahallelerin estetiğini değiştirme kabiliyetini simgelemektedir.(Ucca, 2005)

Şekil 41. David Moreno, Bağlantılı Kapılar, Birleşik Arap Emirlikleri, 2017.

Kaynak: *Behance, 2017.*

İspanyol heykeltıraş David Moreno, eserlerinde mimari yapıları kullanarak iki ve üç boyut arasındaki sınırları belirsizleştirmeyi hedeflemektedir. Moreno, çelik çubuklar ve uzun piyano telleri gibi malzemeler kullanarak yaptığı heykellerinde binaların şekillerini başarıyla yansıtmaktadır. Özellikle iç mekânlara odaklanan son dönem çalışmalarında, kapılar ve merdivenler gibi iç mekân detaylarına özel bir ilgi göstermektedir. Heykeltıraşın tercih ettiği çelik çubuklar ve piyano telleri kombinasyonu, mimari formların somutluğunu soyut bir estetikle birleştirerek izleyicilere iki ve üç boyut arasında geçiş yapma imkanı sunmaktadır. (Behance, 2017)

Şekil 42. Füsun Onur, İsimsiz, Ahşap Konstrüksiyon, Fındıklı Parkı, 1973.

Kaynak: *Sayar,2016.*

1973 yılında Füsun Onur'un Fındıklı Parkı'nda yer alan "İsimsiz" adlı eseri, kapının mekanı ayırma ve birleştirme durumunu sürekli olarak açılma durumuna bırakması ile izleyicinin devingen bir mekanı kavramasını sağlamaktadır. Söz konusu eserde ahşap malzemenin kullanıma alınmasıyla iç içe sıralanmış olan beş adet konstrüksiyonun meydana getirdiği bir kapı soyutlaması gözlemlenmektedir (Sayar, 2016).

Şekil 43. Ron Gilad,Panjurlar, Kanvas, cam, ahşap, menteşe üzerine dijital baskı ve yağlı boya, 110 x 90 x 7 cm, Brüksel, 2013.

Kaynak: *Artsy,2013.*

Ron Gilad'ın hibrit nesneleri, malzemeyi estetik bir oyunla birleştirerek dikkat çekmektedir. Bu eserler, soyut ve işlevsel arasındaki kalın, dikkat çekici bir çizgide yer almakta ve nesne ile işlev arasındaki ilişkiyi ele alarak algılarımızı sorgulamaktadır. Ürünlerinin "son kullanma tarihi" olmayıp, tek seferlik versiyonlardan sınırlı sayıda üretime ve üretim parçalarına kadar değişen çeşitlilikte üretildiği gözlemlenmektedir. Bu eserler, dünya çapında hem kamu hem de özel koleksiyonlarda yer almakta ve sanatçının eserleri geniş bir kitleye ulaşmaktadır.(Artsy, 2013)

Şekil 44. Nina Hole, Uluslararası Seramik Festivali, Yeterlilik, Wales, 2009.

Kaynak: *Çakar, 2018*.

Hole Danimarkalı bir seramik sanatçısıdır. Hole eserlerinin içeriğinde kent imgelerini kullanıma almıştır ve sanat yaşamını birbirinden farklı form arayışları kapsamında devam ettirmiştir. Hole ateşten yeniden seramiği var etmiştir. Seramik yalnızca geleneksel formlara ait bir parçadan ziyade kavramsal sanatın içerisinde yönteminin temelleri ile sorgulanmakta olan bir kavram olmuştur. Hole, kavramsal sanatın temellerinden olan sanat, izleyici, sanatçı ve sanatın farklı aktörleri üzerinden başlamış olan tartışmaya seramik sanatıyla yeni bir perspektiften bakılmasını sağlamıştır. Bu bakımdan Hole, seramik sanatını kavramsal sanatın farklı disiplinlerden yararlanma hususu bağlamında sanatın bir parçası yapmıştır (Çakar, 2018: 1139).

Şekil 45. One Week, Kısa Film, 1920.

Kaynak: *Mubi, 2024.*

Edward F. Cline ve Buster Keaton'ın yapmış olduğu "One Week" kısa bir sessiz film olmakla birlikte yeni bir ev meydana getirme gayesiyle karşılarına çıkan bütün güçlüklerle mücadele ederek mutlu ve huzurlu olarak bu evin içerisinde yaşamaya başlayan, yeni evlenmiş olan bir çiftin maruz kaldığı problemleri anlatmaktadır. Aslında bir hafta gibi kısa bir zaman dilimi içerisinde kolaylıkla kurabilecek oldukları bu ev zaman içerisinde büyük problemlere ve güçlüklere sebep olur. Bu kısa filmin başlangıcında yeni evli olan bir çifte düğün hediyesi mahiyetinde prefabrik bir ev armağan edilmektedir. Evin kurulumu ise paketin üzerinde yazmaktadır. Ancak bir kişi kutuda yer alan numaralardan bir tanesini değiştirdiği için evi kuramazlar. Evli çift vermiş olduğu bütün gayelere rağmen ev tam olarak kurulamaz ve her an yıkılabilecekmiş gibi durmaktadır. Daha sonra evi yanlış bir alana kurmaya çalıştıklarını fark ederler ve evin yerini değiştirmek amacıyla evi iterler. Fakat yarı yola kadar geldiklerinde bir tren evin ortasına çarparak evi harap duruma getirir. Bu yüzden yeni evlenmiş olan çift evsiz kalır. Bu kısa film kapsamında ev yalnızca ev olmaktan ziyade bir karakter olmuştur. İnsanın hislerinin, tecrübelerinin ve algılarının şekil aldığı bir çevre özelliğindedir. Bütün film evin çevresinde dönmekle birlikte metamorfozundan etki almaktadır.

Şekil 46**.** Vincent Van Gogh, 'Theo'ya yazdığı mektuptaki odasının eskizi'

Kaynak: *Vincent Van Gogh, 2013.*

Ressam olan Van Gogh tarafından kardeşi Theo için 1888 senesinde yazılmış olan bir mektup içerisinde yatak odasının betimlemesi şu şekilde gerçekleştirilmiştir (Vincent Van Gogh, 2013: 207-208);

> “Sevgili Theo, Çalışmalarımın ne yönde geliştiği konusunda hiç değilse bir fikir verebilmek için sana küçük bir eskiz gönderiyorum sonunda. Bugün oldukça iyiyim. Gözlerim hala yorgun gerçi, ama aklıma yeni bir resim fikri geldi, eskizini çizmeden edemedim. İşte bu. Otuz numara bir tuval olacak bu da. Bu kez yalnızca yatak odamı yapacağım ama burada her şeyi renkle vereceğim; her şeyi basitleştirerek daha görkemli hale getirmek ve genelde bir dinlenme ya da uyku izlenimi bırakmak istiyorum. Kısacası, bu tabloya bakanın beyni, ya da daha doğrusu, imgelemi dinlenmeli.”
>
> “Duvarlar soluk menekşe rengi. Yer kırmızı karolardan oluşuyor.
> Karyolanın ve sandalyelerin ahşap kısımları taze tereyağı sarısı, yatak çarşafı ve yastıklar limon yeşili.
> Yatak örtüsü kızıl. Pencere yeşil.
> Tuvalet masası turuncu, lavabo mavi.
> Kapılar leylak rengi.
> Ve hepsi bu kadar -kepenkleri kapalı olan bu odada başka bir şey yok.
> Eşyaların geniş çizgileri gene dokunulmazlığı olan bir dinlenme havası ifade etmeli.
> Duvarlarda bir iki tablo, bir ayna, bir havlu ve birkaç giysi.
> Çerçeve, resimde hiç beyaz bulunmadığı için, beyaz olacak.
> Zorlamalarla içine itildiğim sevimsiz dinlenme döneminin öcünü alacağım böylece.” (Vincent Van Gogh, 2013)

Van Gogh tarafından yazılmış olan söz konusu bu mektup içerisinde kendi imge dünyasında yer alan yatak odasının içerisinde yer alan eşyalar ve sakinlikle beraber mümkün olduğunca gerçekçi yansıtılması için çabalanmıştır.

Sanatçı tarafından içerisine zorla itilmiş olduğunun ifade edildiği sevimsiz olan dinlenme süreci, insanların algısında evin dinlenmeyi belirtmekte olan odası yani yatak odası ile aktarılmaya çalışmıştır. Yatak odasına dair detayların renkler üzerinden yeniden kurgulanması gerçekleştirilmiştir. Söz konusu odaya bakıldığı zaman bireyin kendi evinde gibi hissetmesi sağlanarak bu noktada bir yaşanmışlık ve sığınma alanı meydana getirilmiştir. Odanın içerisinde bulunan eşyalarla ve sanatçı ile birlikte odanın içerisinde yaşıyormuş gibi bir his yaratılmıştır (Vincent Van Gogh, 2013: 207-208).

Şekil 47. Çocuk ev çizimi.

Kaynak: *Artun, 2012.*

Genel olarak insanların çocukluk döneminde yaptıkları resimlerde evler tek tip olmaktadır. Bu resimler kapsamında yer alan evlerin tütmekte olan bir bacaları, kırmızı çatıları olmakla birlikte üzerinde yer alan gökyüzünde güneş, kuşlar ve bulutlar yer almaktadır. Evin bahçesine ise hep mutlu bir aile çizimi yapılmaktadır. Basit bir şekilde yuva olmaktan ziyade evin türlü tüketim imgeleri ile birlikte karmaşık olan bir tasarım sorunu haline gelmesi basit ev imgesi kapsamında eve dönüşe duyulan özlemi tetiklemektedir.

İki tane penceresi ve pencerelerin ortasına hizalanmış olan kapısı, bahçe girişi, üçgen şeklinde çatısı olan çocukluk resimlerindeki evler, günümüzde arzulanan ancak imkansız olan bir nesne konumundadır (Artun, 2012: 96).

Bu bağlamda aktarıldığı üzere fotoğrafçılık, resim, sinema, seramik ve benzeri birçok sanat alanı kapsamında mimari olan öğelerin aktarımının yapıldığı görülmektedir. Ev ya da kapı insanın çağrışım alanında mimari ile daha yakın bir şekilde bağdaştırılabilmektedir. Bu bağlamda insan, mimarlık, toplum, tasarım kavramları birbiri ile süregelen bir bağlantı içerisinde olduğundan dolayı değişen ve dönüşen zaman şartları içerisinde sanatta değişimlere tabi tutulmuştur. Günümüzde mimarlığın ilk koşulunun sanat ile bağ kurabilmek olmakla birlikte mimarlık alanı kapsamında birbirinden farklı sanat dalları ile bağ kurmak büyük önem taşımaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM
ADATEPE KÖYÜ MİMARİ ÖGELERİNİN SERAMİK MALZEME İLE YORUMU

Bu tez, mübadele döneminde Girit'ten göç eden ailenin dördüncü kuşağından biri olarak, Adatepe köyünün zengin mimari geleneği içinde taş ustalığı mesleğine dair aile mirasını ve bu mirasın geleneksel bir sanat dalı olan seramikle birleşimini ele almaktadır. Atalarımın taş ustalığı geleneğini devam ettirmesi, köydeki Rum mimarisi kalıntıları ile bağlantılı olarak taş ustalığı zanaatının gelişmesine ve sürdürülmesine neden olmuştur.

Aile mirası, dedem tarafından ata meslek olan taş ustalığına sadık kalma kararıyla başlamıştır. Dedem, babamı yetiştirerek gerçek taş ustalığını sürdürebilen nadir kişilerden biridir ve taş işçiliği konusundaki bilgileri, köyün mimari dokusu ve gelenekleriyle birleşmiştir.

Tez kapsamında yapılan eskizler, desenler, şekillendirmelerde taş işçiliğinin doku, dizilim, ölçek ve biçim anlayışı referans alınmıştır. Köyün özgün mimari dokusunu koruma adına farklı materyaller kullanarak çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiş; restore edilmemiş binaların taş işçiliği çizimlerle belgelenmiş ve köydeki evlerin kapıları kolajlarla incelenmiştir.

Seramik düzenlemelerin önemli unsurlarından biri, Adatepe köyünün sit alanı olması nedeniyle evlerin korunmasına yönelik bir simge olarak sarmaşık motifi üzerinde durmasıdır. Sarmaşığın kontrolsüz iç içe geçmiş güçlü örtücü karakteri bir koruma sarma sarmalama etkisisinin yanısıra taşın dokusuna nüfus eden kökleri ile mimari dokuya olan yıkıcı etkisini vurgularken, mevsim geçişlerinde ortaya koyduğu çeşitli renk tonları ile de köyde bir arada yaşayan farklı kültürlerin uyumu ifade edilir.

Seramik malzeme ile şekillendirilen formlar, düzenlemeler vasıtasıyla geçmiş ve gelecek arasında bağ kurulur ve bölgeye özgü mimari kimlik yorumlanır. Geleneğin sürekliliği için gerçekleştirilen çağdaş yaklaşımlar, mimari dokunun gelecek nesillere aktarılmasını hedeflemektedir.

Zengin kültürel dokusu ve mirası ile Adatepe köyünün geleneksel yapı örgülerini, karakterini yaşayan dün ile bugün arasında bağ kuran mekanlarını görünür kılmak, çağdaş bir perspektifle ele almak, köydeki farklı kültürlerin birbirine entegre olma sürecini vurgulamak, farklı disiplinlerdeki sanatçılara ve köy sakinlerine yeni bir bakış açısı ve farkındalık sunacaktır.

Şekil 48. Burcu Onur, No 94 Taş Örgü Duvar, Kağıt üzerine rapido kalem, 21x30cm , 2022.

Kaynak: *Onur, 2022.*

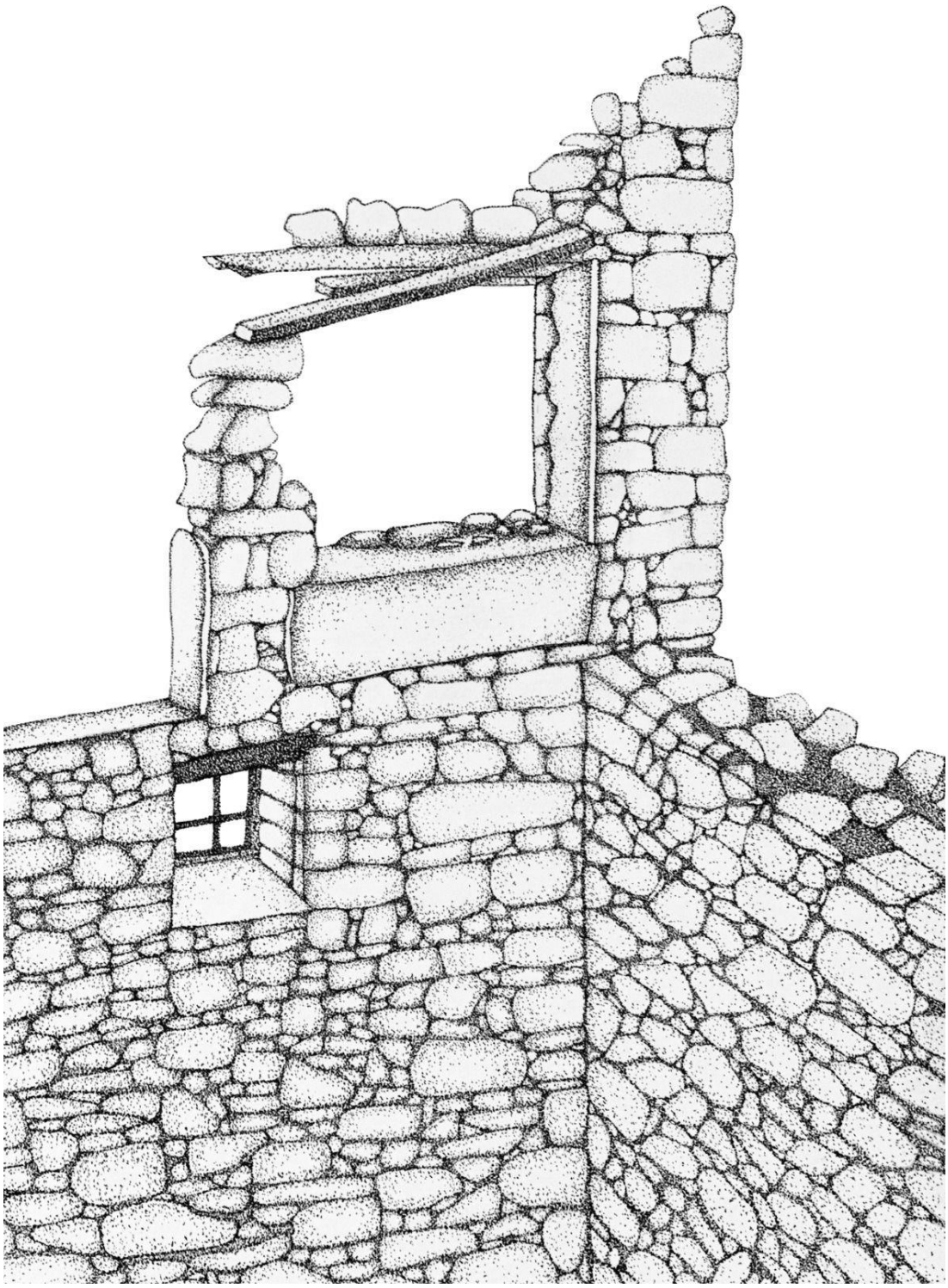
Şekil 49**.** Burcu Onur, No 94 Taş ev, 15x15x40 cm, 1040°C, 2023.

Kaynak: *Onur, 2023.*

Şekil 50. Burcu Onur, No 94 Taş ev (detay), 15x15x40 cm, 1040°C, 2023.

Kaynak: *Onur ,2023.*

Şekil 51. Burcu Onur, No 94 Taş Doku ve Pencere, kağıt üzerine rapido kalem, 24x35cm, 2022.

Kaynak: *Onur, 2022.*

Şekil 52. Burcu Onur, No 94 Pencere 1, 7x30x35 cm, 1040℃, 2023.

Kaynak: *Onur, 2023.*

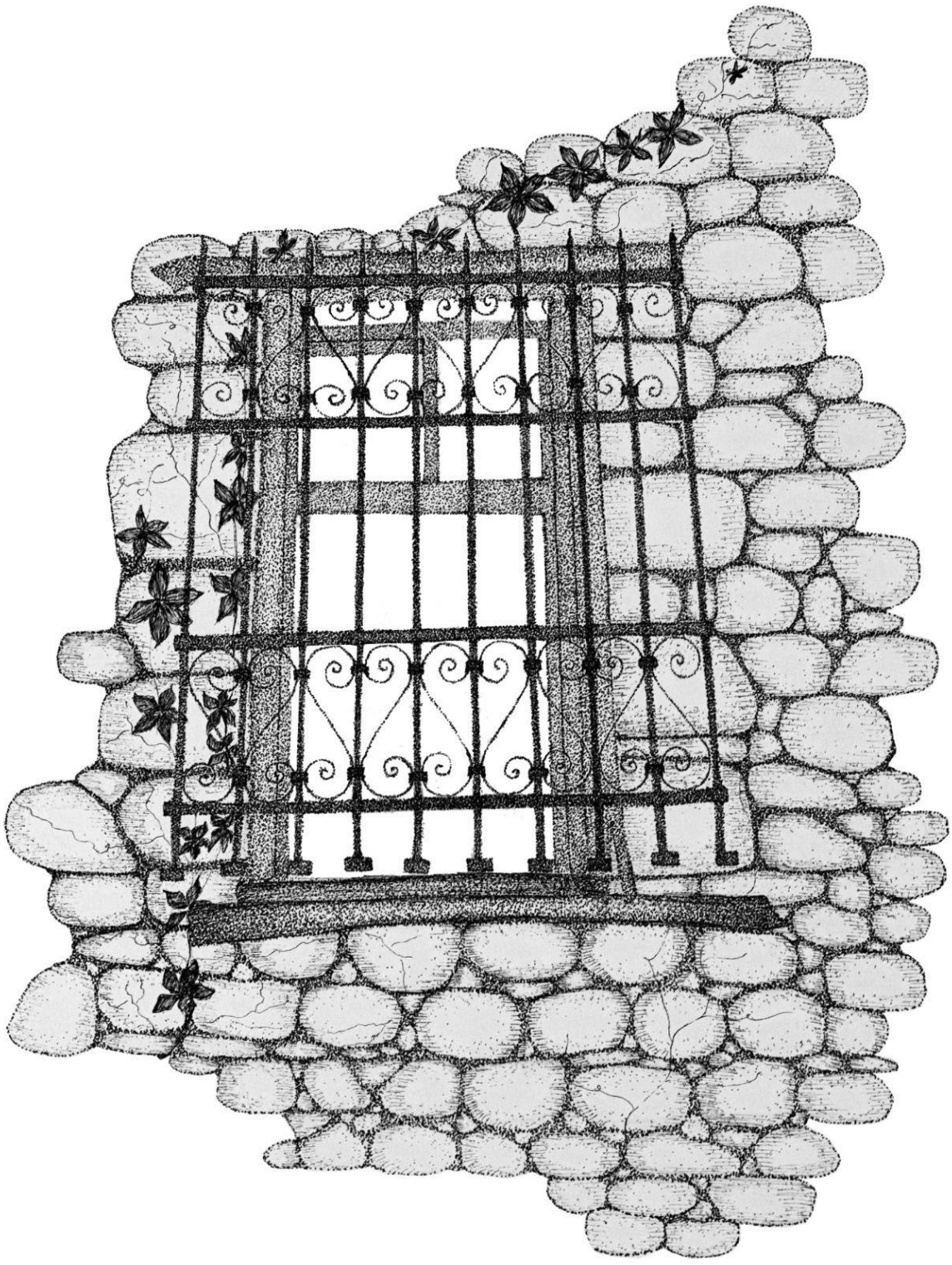
Şekil 53. Burcu Onur, No 94 Pencere 1(detay), 7x30x35 cm, 1040℃, 2023.

Kaynak: *Onur,2023.*

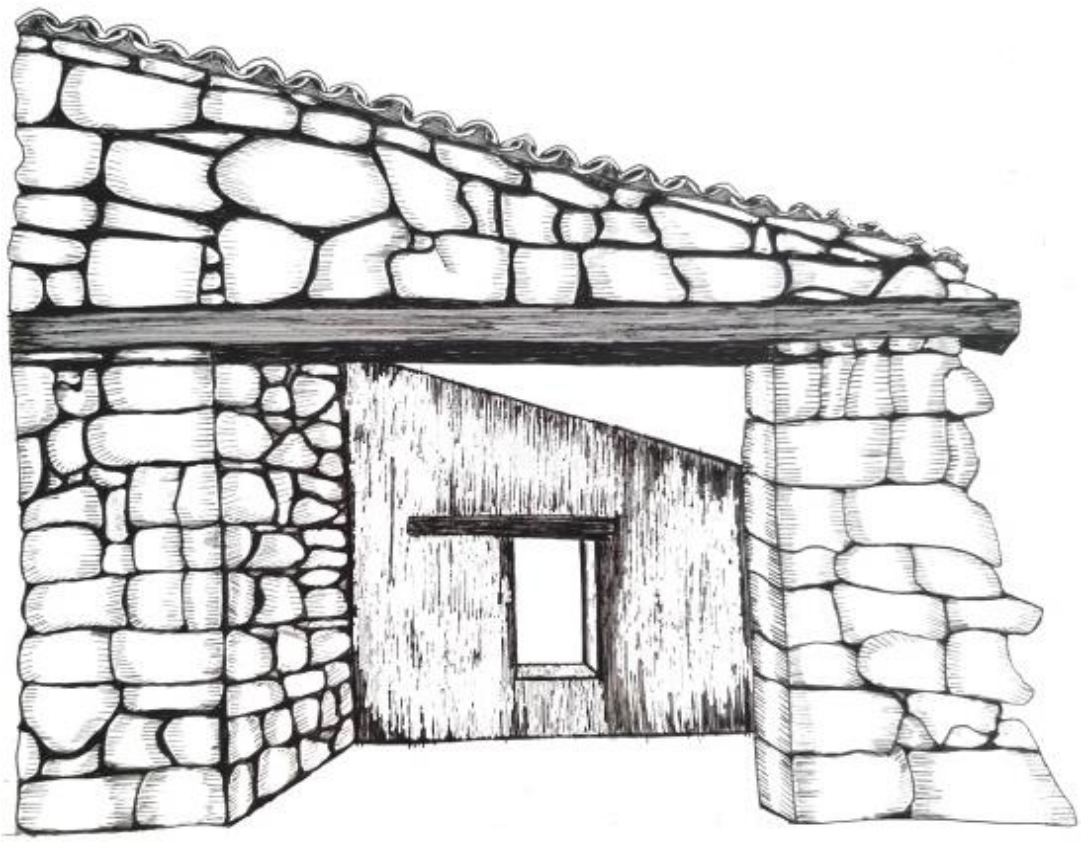
Şekil 54. Burcu Onur, Sarmaşık, Kağıt üzerine rapido kalem, 24x35 cm, 2022.

Kaynak: *Onur, 2022.*

Şekil 55. Burcu Onur, Pencere ve Sarmaşık, Kağıt üzerine rapido kalem, 24x35 cm, 2022.

Kaynak: *Onur, 2022.*

Şekil 56**.** Burcu Onur, Boşluk, Kağıt üzerine rapido kalem, 24x35 cm, 2022.

Kaynak: *Onur, 2022.*

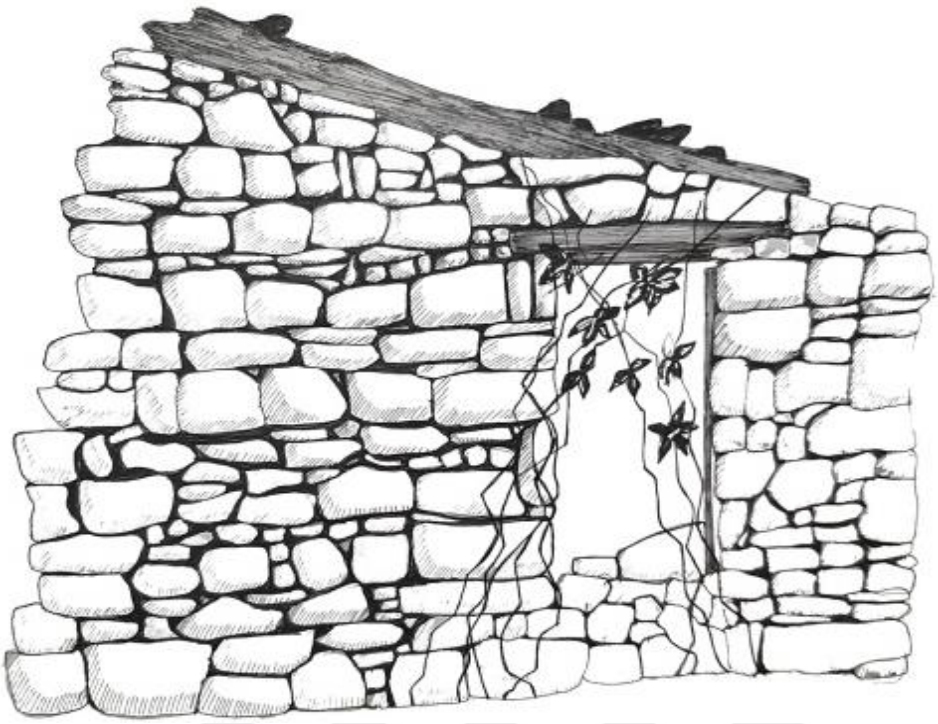
Şekil 57. Burcu Onur, No 70 Göç, Kağıt üzerine rapido kalem, 21x30 cm, 2022.

Kaynak: *Onur, 2022.*

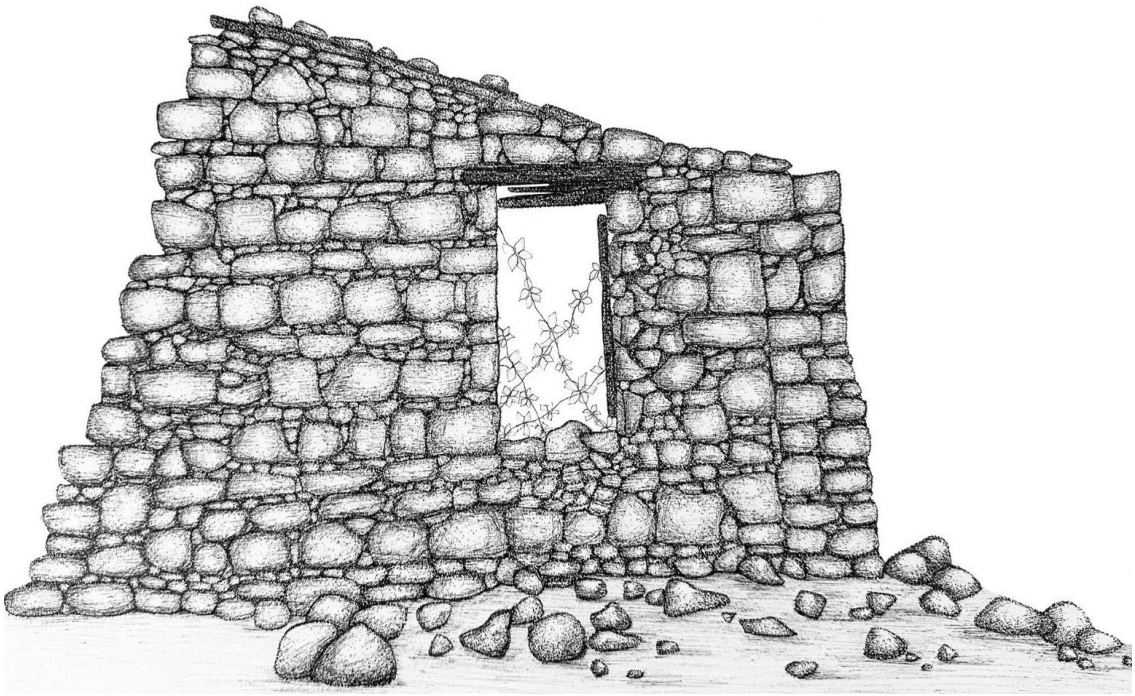
Şekil 58. Burcu Onur, Hüzün, Kağıt üzerine rapido kalem, 21x30 cm, 2022.

Kaynak: *Onur, 2022.*

Şekil 59. Burcu Onur, No 94 Örgü, Kağıt üzerine rapido kalem, 21x30 cm, 2022.

Kaynak:*Onur,2022.*

Şekil 60. Burcu Onur, No 94 Taş Duvar Çalışması , 35x50 cm, 2022.

Kaynak: *Onur, 2022.*

Şekil 61. Burcu Onur, Yok Oluş, Kağıt üzerine rapido kalem, 21x30 cm, 2022.

Kaynak: *Onur, 2022.*

Adatepe Köyü'nde yıkık bir taş duvar, detaylı örgüsüyle adeta geçmişin bir simgesidir. Her bir taş, zamanın yükünü taşımakta ve çizimlerdeki mekansal boşluklar, geçmişe duyulan özlemin izini sürmektedir. Bu duvarın üzerini örten sarmaşıklar, sadece görsel bir unsur değil; aynı zamanda taş dokusunun korunması için bir kalkandır. Terkedilmiş olan yıkık bina ise büyük göçün hüzünlü bir anıtıdır. Bu harabeler ve detaylarıyla çizilmiş taş örgüsü, sadece fiziksel değil, aynı zamanda felsefi bir anlam taşımaktadır.

Her bir çizim, geçmişin izlerini taşıyan taşların kusursuz örgüsünü gözler önüne serer. Taşlar, bir araya geldiklerinde sadece bir duvar oluşturmaz; aynı zamanda köyün tarihini, geçmişteki ustaların emeğini ve bu topraklarda yaşamış insanların öykülerini anlatmaktadır. Mekansal boşluklar, zamanın derinliklerine bir yol açmaktadır. Bu boşluklar, geçmişin anılarına, yaşanmışlıklarına bir özlemi simgeler.

Sarmaşıklar, duvarı örterken aynı zamanda onu koruma görevini üstlenmekte olup bu dokunun iç içe geçtiği taşlar, geçmişin izlerini günümüze taşımaktadır. Sarmaşıklar, zamanla örülen bir öyküdür; mevsim geçişleriyle renk değiştirir, büyür ve yaşlanır. Bu bitkiler, taş duvarı sarmalayarak ona yaşam verir. Dayanıklılıklarıyla bilinen sarmaşıklar, geçmişin dokusunu korurken aynı zamanda geleceğe de umut saçmaktadır.

Terkedilmiş olan yıkık bina ise göçü simgeler. Bu bina, bir zamanlar aileleri, yaşamları barındırmış olmanın hüznünü taşımaktadır. Büyük göç, aileleri, kültürleri ve yaşam tarzlarını derinden etkilemiştir. Terkedilmiş bina, o dönemin ağırlığını hissettirir ve bu harabe, köyün geçmişine bir saygı duruşudur.

Bu çalışmada, taş örgüsüyle ilgili yapılan çizimler, insanın geçmişiyle nasıl organik bir bağ kurduğunu yansıtır. Taşlar, zamanla aşınır ama izlerini korumaktadır.Mekansal boşluklar, geçmişteki yaşamın anlamını çağrıştırır. Sarmaşıklar, geçmişi koruma ve geleceğe taşıma görevini üstlenmektedir. Terkedilmiş bina ise unutulan geçmişi hatırlatır. Bir araya geldiklerinde, bu unsurlar, geçmişin, şimdinin ve geleceğin iç içe geçtiği bir anlam yaratmakta, köyün hikayesini anlatan, geçmişin izlerini taşıyan birer anıt olur.

Şekil 62. Burcu Onur, No 8 Adatepe Köyü, Kolaj, 21x30 cm, 2022.

Kaynak:*Onur, 2022.*

Şekil 63. Burcu Onur, No 70 Adatepe Köyü,Kolaj, 21x30 cm, 2022.

Kaynak: *Onur, 2022.*

Şekil 64.Burcu Onur, No 141 Adatepe Köyü,Kolaj, 21x30 cm, 2022.

Kaynak: *Onur, 2022.*

Şekil 65. Burcu Onur, No XX Adatepe Köyü, Kolaj, 21x30 cm, 2022.

Kaynak: *Onur, 2022.*

Adatepe Köyü'nün taşından, ahşabına, her bir dokusuyla zamanın hikayesini anlatan kapıları, geçmişin anılarına açılan pencerelerdir. Her bir kapı, taşıdığı detaylarla geçmişin izlerini yansıtır; bu izler, köyü günümüzde yaşayan bir tarihle sarmalamaktadır. Eski ve yeni kapılar arasındaki bu zaman yolculuğu, bir geçiş noktasından öte, bir derinliğe işaret etmektedir. Her kapı, köyün hikayesini, ailelerin yaşamını ve zamanın akışını içinde taşıyan bir zaman kapsülüdür.

Eski kapılar, geçmişin sessiz tanıklarıdır. Ahşaplarında çatlaklar, üzerlerindeki antik kilitler, zamanın yıpratıcı dokunuşlarını barındırmaktadır. Ahşapların rengindeki solgunluk, geçmişin ağırlığını taşır; demir kapı tokmakları ise zamanın yükünü hissettirmektedir.

Yeni kapılar ise modern zamanın izdüşümleridir. Metal detaylar, minimalist tasarımlar ve çağdaş estetikleri barındırır. Ancak bu kapılar, sadece günümüzü temsil etmez; aynı zamanda geleceğe de bir köprü kurar.

Modern malzemelerle inşa edilmiş olsalar da, eski kapıların izinden gelen bir mirası devralırlar. Bu kapılar, yenilik ve gelenek arasında bir denge kurar; geçmişi unutmaz, aksine onu içinde yaşatmaktadır.

Eski ve yeni kapılar arasındaki geçiş, zamanın sürekliliğini ve değişimin izini sürmektedir. Eski kapılar, ustanın ellerinden çıkma sanat eserleridir; her bir oyma, her bir detay, ustaların emeğini ve köyün tarihini, yeni kapılar ise çağdaş sanatın izlerini taşır; minimalizm ve fonksiyonellik, modern yaşamın gereksinimlerini yansıtmaktadır.

Köydeki eski ve yeni kapılar, bir kolajın parçaları gibi bir araya gelir ve geçmişle günümüz arasında bağ kurar. Her kapı, üzerinde taşıdığı detaylarla bir hikaye anlatır; bu hikaye, köyün geçmişi ve geleceği arasındaki bağın izini sürmemize rehberlik etmektedir.

Şekil 66. Burcu Onur, No 88 Adatepe Köyü, Kolaj 21x30 cm, 2022.

Kaynak: *Onur,2022.*

Şekil 67. Burcu Onur, No 125 Adatepe Köyü ,Kolaj 21x30 cm, 2022.

Kaynak*: Onur,2022.*

Şekil 68. Burcu Onur, No 1 Adatepe Köyü, Kolaj 21x30 cm, 2022.

Kaynak: *Onur,2022.*

Şekil 69. Burcu Onur, No 122 Adatepe Köyü, Kolaj, 21x30 cm, 2022.

Kaynak: *Onur, 2022.*

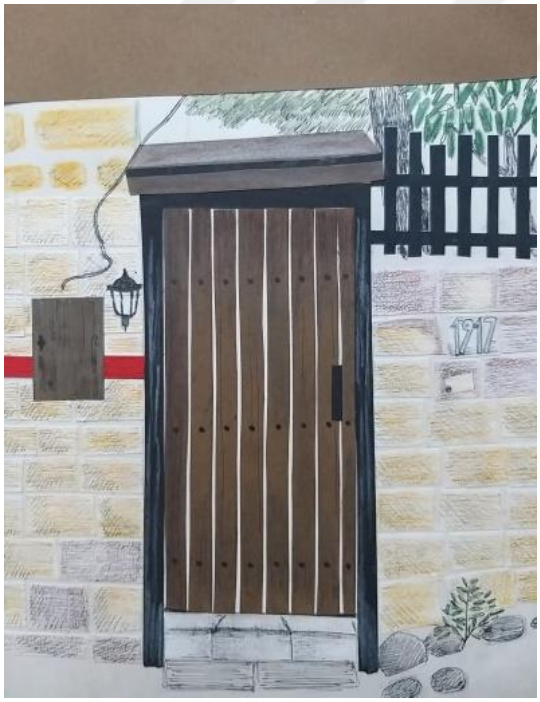
Şekil 70. Burcu Onur, No 127 Adatepe Köyü, Kolaj 21x30 cm, 2022.

Kaynak: *Onur, 2022.*

Şekil 71. Burcu Onur, No 85 Adatepe Köyü ,Kolaj 21x30 cm, 2022.

Kaynak:*Onur, 2022.*

Şekil 72. Burcu Onur, No 19 Adatepe Köyü,Kolaj, 21x30 cm, 2022.

Kaynak: *Onur, 2022.*

Adatepe köyü mimarisine dair gerçekleştirilen seramik maket çalışmaları, insan ve mekan arasındaki ilişkiyi sorgulamıştır. Bu çalışmalar, terkedilmiş evlerin içerisindeki hikayeleri, aynı zamanda bu evlerin zor zamanlarda nasıl ayakta kaldığını somut örneklerle göstermeyi hedeflemiştir.

Şekil 73. Burcu Onur, Kapı 8 ve Kapı 70, 3x25x30 cm (sol), 3x20x25 cm (sağ), 1040°C, 2023.

Kaynak: *Onur, 2023.*

Dede evi, görsellerdeki düzenlemelerde kullanılan ana mekan olarak öne çıkarılmıştır. Bu mekan, çocukluk anılarıyla hafızada yaşayan ve günümüzde yıkılmaya yüz tutmuş bir evdir. Ayrıca, Adatepe'nin karakteristik mimari özelliklerini barındırmaktadır ve üç nesil boyunca biriken anılarla doludur.

Evin seçilmesi, geçmişe dönük nostaljik bir anlatıma ve aile bağlarına odaklanmaya işaret eder.1924 yılında mübadele ile göç edildikten sonra yerleşilen bu ev, Babam Selçuk Onur ve kardeşlerinin doğdukları ve büyüdükleri yerdir. Ancak, evin kullanımı dedem Ali Onur'un 2017 yılında vefatıyla tamamen terkedilmiştir. Bu durum, evin aile içindeki önemini ve geçmişle olan bağını vurgular.

Eserlerdeki kişisel geri bakışlar, iç sesler ve dışarıdan sorgulamalar, dede evinin yaşanmışlık ve bellek mekanı olarak işlevini vurgular. Bu yaklaşımlar, evin sadece fiziksel bir mekan değil, aynı zamanda aile tarihi, kültürel kimlik ve geçmişle gelecek arasındaki bağların bir sembolü olduğunu gösterir. Dede evi, aynı zamanda görsel düzenlemelerdeki eserlerin temelini oluşturarak, sanatsal ifade ve anlamın merkezi haline gelir. Bu sayede, evin içinde barındırdığı zengin anlamlar, görsel sanat eserlerinde derinlik ve anlam katmanları oluşturur.

Şekil 74. Burcu Onur,Ali Onur Taş Evi,No 106,Adatepe Köyü,2024.

Kaynak: *Onur, 2024.*

Dedem Ali Onur'un kullanılmayan ve atıl durumda olan penceresi, çevresini örülmüş kurumuş yapraklar ve porselen çamuru ile şekillendirilmiş sarmaşıklarla çevrelenmiş durumdadır. Bu düzenleme, zamanın geçişini ve unutulan anıların zamanla örülerek belleklerde iz bırakmasını simgeler. Kurumuş sarmaşıklar, doğanın yavaş yavaş yaşamdan uzaklaşmasını ve zamanın etkisiyle değişen, solan yapıları temsil eder.Aynı zamanda sarmaşıkların kurumuş olması, zamanın geçişini ve doğanın değişen yapısını yansıtırken, porselen çamurunun kullanımı ise anıların dayanıklılığını ve korunmasını vurgular.

Pencere çerçevesinde oluşturulan düzenlemenin içerisinde yer alan porselen çamuru, dayanıklılığı ve sağlamlığı ile dikkat çeker. Bu çamurun seçimi, anıların zamanla zayıflamasına karşı bir korumadır. Porselen çamurunun şekillendirilmiş olması ise, sanatsal bir ifadeyle anıların güçlü bir şekilde korunması ve geleceğe taşınması çabasını yansıtır.

Şekil 75. Burcu Onur, Ali Onur'un Misafir Odası, No 106, Adatepe Köyü, 2024.

Kaynak: *Onur,2024.*

Şekil 76. Burcu Onur, Sarmaşık Örgü, Porselen,1200°C, Mekan Düzenleme, Adatepe Köyü, 2024.

Kaynak: *Onur, 2024.*

Şekil 77**.** Burcu Onur, Sarmaşık Örgü (Detay), Porselen, 1200°C, Mekan Düzenleme, Adatepe Köyü, 2024.

Kaynak: *Onur, 2024.*

Şekil 78. Burcu Onur, Sarmaşık Örgü 1, Porselen, 1200°C, Mekan Düzenleme, Adatepe Köyü, 2024.

Kaynak*: Onur, 2024.*

Şekil 79. Burcu Onur, Sarmaşık Örgü 1(detay), Porselen, 1200°C, Mekan Düzenleme, Adatepe Köyü, 2024.

Kaynak: *Onur, 2024.*

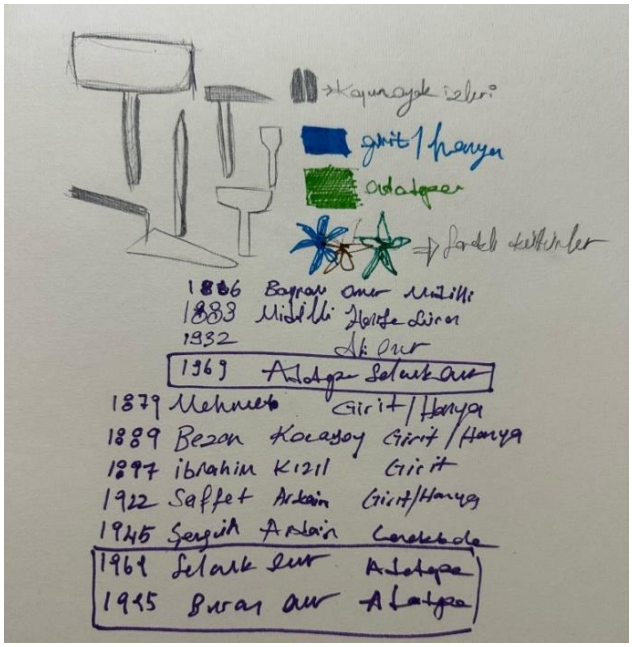
Şekil 80. Burcu Onur, Sarmaşık Örgü 1(detay), Porselen, 1200° C, Mekan Düzenleme, Adatepe Köyü, 2024.

Kaynak: *Onur, 2024.*

Taş duvar üzerine seramik astar boyaları kullanılarak oluşturulan kompozisyon, soy ağacımızın sembolik bir temsili olarak tasarlanmıştır. Her bir taş, ayrı bir aile ferdini temsil etmekte olup, aile bireylerinin kökenlerini ve ilişkilerini yansıtmaktadır. Mavi renkli alanlar Girit'i, yeşil renkli alanlar ise Adatepe'yi sembolize etmektedir. Bu renk seçimleri, aile kökenlerini belirtmekle birlikte, coğrafi aidiyet duygusunu vurgular.

Sarmaşıklar, Girit ve Adatepe arasında bir köprü işlevi görmektedir. Bu sembol, geçmişten günümüze uzanan aile bağlarını ve kültürel etkileşimi temsil eder. Siyah figürler ise, taş ustası olan babam Selçuk Onur ve dedem Ali Onur'un taş ev inşaa ederken kullandığı aletleri sembolize eder. Bu figürler, aile içindeki meslek ve beceri çeşitliliğini yansıtırken, aynı zamanda aile geçmişindeki zanaatkarlık geleneğine de atıfta bulunur.

Kompozisyonda yer alan koyun ayak izleri, yaşanan göçü ve değişimi anlatmakta olup aynı zamanda göç esnasında yanlarında getirdikleri koyunları ifade eder. Bu izler, aile üyelerinin geçmişten günümüze yaşadıkları yer değişikliklerini ve uyum süreçlerini sembolize eder. Aynı zamanda, aile arası ilişkilerin, kültürel değerlerin ve geleneklerin taşınması ve devamlılığının bir ifadesidir.

Şekil 81. Burcu Onur, Soyağacı eskiz, 21x30 cm, Adatepe Köyü, 2024.

Kaynak: *Onur, 2024.*

Şekil 82**.** Burcu Onur, Soyağacı, Taş Duvar Üzerine Düzenleme, Adatepe Köyü, 2024.

Kaynak: *Onur, 2024.*

Görseldeki Girit kara koyun seramik form düzenlemeleri, el ile şekillendirme tekniği kullanılarak oluşturulmuştur. Bu düzenlemeler, ailemin mübadele döneminde Girit'ten Adatepe'ye göç etmesiyle beraber yanlarında getirdikleri koyunları temsil etmektedir. Girit kara koyunları, nesli tükenmek üzere olan bir türdür ancak ailemizde bu ırkın yetiştiriciliği halen devam etmektedir. Bu eserler, geçmişten günümüze uzanan köklü bir bağın ve kültürel mirasın önemli bir sembolüdür.

Seramik form düzenlemeler, aynı zamanda ailenin göç hikayesini ve hayvan yetiştiriciliği geleneğini de ifade etmektedir. Girit kara koyunları, ailenin geçmişinden bugüne uzanan bir mirası ve yaşam tarzını temsil ederken, aynı zamanda nesli tükenme tehlikesi altındaki bir türün korunması için yapılan çabaları da yansıtır.

Şekil 83. Burcu Onur, Selçuk Onur ve koyunları, Adatepe Köyü, 2022.

Kaynak: *Onur,2022.*

Şekil 84. Burcu Onur, Kara Girit Koyunları, Adatepe Köyü, 2023.

Kaynak: *Onur, 2023.*

Şekil 85. Burcu Onur, Kara Girit Koyunları, Adatepe Köyü, 2023.

Kaynak: *Onur, 2023.*

Şekil 86. Burcu Onur, Mübadil Koyunlar, Farklı Boyutlar, Kırmızı Çamur, 1040°C, Adatepe Köyü,2024.

Kaynak: *Onur, 2024.*

Şekil 87. Burcu Onur, Mübadil Koyunlar 1 (detay), Farklı Boyutlar, Kırmızı Çamur, 1040°C, Adatepe Köyü, 2024.

Kaynak: *Onur, 2024.*

Şekil 88. Burcu Onur, Mübadil Koyunlar 2, Farklı Boyutlar, Kırmızı Çamur, 1040°C, Adatepe Köyü,2024.

Kaynak: *Onur, 2024.*

Bu çalışma da kırmızı elbiseli porselen kız çocuğu, dedesi Ali Onur'un salonunda şöminenin üzerinde ve perdeden oluşturan temsili salıncağın üzerinde oturmaktadır. Bu sahneler, dedesinin vefatından sonra geride kalan evde yaşanan duygusal anıları canlandırmaktadır.Küçük kız, şekil 90'da salıncakta sallanırken çocukluk anılarını hatırlamış olup dedesinin anısını yaşatmak için ise bir fotoğrafının yanına oturmuştur. Şekil 89'da kız çocuğunun yanındaki ters dönmüş bir bardak geçmişte yaşananları geri getirmenin mümkün olmadığını ve zamanın geri dönüşünün imkansızlığını sembolize etmektedir.

Şekil 89. Burcu Onur, Ali Onur'un Salonu, Adatepe Köyü No 106, 2024.

Kaynak: *Onur, 2024.*

Şekil 90. Burcu Onur, Kız Çocuğu, Porselen 1200 °C , Adatepe Köyü, 2024.

Kaynak: *Onur, 2024.*

Şekil 91. Burcu Onur, Kız Çocuğu (sağdan görünüş), Porselen, Adatepe Köyü, 2024.

Kaynak: *Onur, 2024.*

Şekil 92**.** Burcu Onur, Kız Çocuğu (karşıda görünüş), Porselen, Adatepe Köyü, 2024.

Kaynak: *Onur, 2024.*

Köydeki en yüksek konumda yer alan yıkık ev, panoramik bir açıdan köy manzarasını izlemektedir. Bu evin pencereleri, sanki bir büyüteç görevi görerek köyün geleneksel mimarisinin korunmasına yakından tanıklık etmektedir. Pencere, köydeki tüm yapıları tepeden gören bir pozisyonda bulunmakta ve bu sayede köyün mimari dokusunun korunması açısından kritik bir rol oynamaktadır.Pencereyi çevreleyen sarmaşıklar ise köyün geleneksel mimari taş dokusunu koruma amacını üstlenmiştir. Bu sarmaşıkların doğal yapısı, köy evlerinin tarihi yapısını muhafaza etmeyi amaçlar.

Sarmaşıkların yerleştirilmesinde kullanılan malzemeler de özenle seçilmiştir. Kırmızı çamur ve ipler, doğaya zarar vermeyen ve çevresel olarak duyarlı bir yaklaşımı temsil etmektedir. Kırmızı çamur, köyün yerel yapım geleneğine göndermede bulunurken, ipler ise geri dönüştürülebilir nitelikte olan malzemelerdir.Sarmaşıkların taş duvarları sarması aynı zamanda zamanın geçişine karşı bir direnişi de simgelemektedir. Geleneksel mimari, köydeki uzun tarihsel geçmişin ve kültürel mirasın bir parçası olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, sarmaşıkların bu duvarı sarması köydeki geleneksel yaşam tarzının ve değerlerinin hala devam ettiğini gösterir.

Şekil 93. Sarmaşık Proje Yapım Aşaması, Adatepe Köyü No 94, 2024.

Kaynak: *Onur,2024.*

Şekil 94. Burcu Onur, Sarmaşık, Mekan Düzenleme, Adatepe Köyü No 94, 2024.

Kaynak: *Onur,2024.*

Şekil 95. Burcu Onur, Sarmaşık, Mekan Düzenleme (Detay), Adatepe Köyü No 94, 2024.

Kaynak: *Onur, 2024.*

ALTINCI BÖLÜM
SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın odak noktası olan ve Ayvacık ilçesine bağlı Adatepe köyü, 1992 yılında kentsel sit alanı ilan edilerek koruma altına alınmıştır. Ayvacık ilçesinin ve Adatepe Köyü'nün genel yapısı ve nitelikleri detaylı bir şekilde ele alınmış, köydeki mimari yapının özellikleri incelenerek literatürdeki çalışmalar gözden geçirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, Adatepe köyü mimarisi ile ilgili sanat alanında spesifik bir bulguya rastlanmamıştır, bu da literatüre sanat alanında yeni bir katkı sağlamak adına önemli bir fırsat sunmaktadır.

Tarihi ve doğal çekiciliğiyle öne çıkan bölge, son yıllarda özellikle pandemi sürecinde dış göçlerin artmasına tanık olmuş, köye yeni yerleşenlerin çoğunluğunu akademisyenler, siyasetçiler, sanatçılar, tarım ve çiftçilikle uğraşan kişiler oluşturmuştur. Bunlar arasında "Adatepe-Kazdağları'nda Bir Köy" kitabıyla fotoğraf sanatçısı Kamil Fırat, dayanıklı zeytin ağaçlarından budanan dalları tuval olarak kullanan ressam Mehmet Emin Erdoğdu, Adatepe Taş Mektep ve Adatepe Zeytinyağı Müzesi kurucularından sanat tarihçisi Zerrin İren Boynudelik gibi önemli isimler köye kültürel, sosyal, bilimsel ve sanatsal açılardan önemli katkılarda bulunmuşlardır. Bu önemli isimler, köyün tarihi yapılarından biri olan Taş Mektep de İlber Ortaylı ve Hilmi Yavuz gibi pek çok eğitimciyi konuk etmiş, burada yapılan kültür sanat faaliyetleri ile köyün bilinçlenmesi ve ayrı bir kimlik kazanmasını sağlanmıştır.

Dışarıdan gelen nüfusun olumlu katkılarının yanı sıra, köyün mimari kimliğine uymayan yeni binaların inşa edilmesi ve ticari faaliyetlerin düzenlenmesinde yaşanan zorluklar gibi olumsuz yönler de bulunmaktadır. Onur, ailesi olarak dört kuşaktır, göç döneminde başlatılan Girit kara koyunu yetiştiriciliği, taş işçiliği, organik tarım ve satış faaliyetlerinin yanı sıra seramik uzmanlığı gibi uygulamalar ile köye katkı sağlanmaktadır.

Ayrıca Adatepe İlkokulu'nda Milli Eğitim bünyesinde düzenlenen seramik kursları ile köyde seramik alanının gelişmesi, bu faaliyetler ile geçmişin mirasını sürdürmenin yanı sıra gelecek nesillere aktarılması da sağlanmaktadır.Ailemiz, köyün çeşitli yönleriyle kültürel zenginliğinin korunmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunmada önemli bir rol oynar.

Bu araştırma, kırsal alanların doğal çevre, tarihsel ve kültürel değerlere sahip olmaları, geleneksel yapıların korunması ve yerel kültür izlerinin hala yaşatılması bağlamında taşıdığı önemi vurgulamak amacıyla yapılmıştır. Değişen zaman koşulları ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle çarpık şehirleşme olgusunun ortaya çıkması, kırsal alanların bu bağlamda daha da önem kazanmasını sağlamıştır. Bu alanlardaki mimari, tarihi, mahalli, estetik ve sanatsal unsurların zenginliği, kültürel ve doğal yapıları barındırmaları nedeniyle kentsel sit alanları olarak koruma altına alınmaktadır.

Adatepe köyü, turistik cazibe merkezi olması sebebiyle yaz aylarında yoğun bir şekilde ziyaretçi ağırlamaktadır. Ancak bu turistik değerin korunması ve köyün geleneksel yapısının devam ettirilmesi için bazı düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu tez önerisi, Adatepe köyü için turizm yönetimi ve yerel yönetim düzenlemelerini ele almaktadır.

Öncelikle, köy merkezine yöreye özgü olan sokak döşemesinin bozulmaması adına trafiğe kapatma önlemleri alınmalıdır. Bu sayede, köyün tarihi ve geleneksel dokusu korunarak turistik cazibe artırılabilir. Ayrıca, Zeus Altarı gibi önemli turistik mekanların girişleri Turizm Bakanlığı tarafından denetlenmeli ve müze kart sistemi gibi düzenlemeler getirilmelidir.

Bununla birlikte, Adatepebaşı köyü ile ortak olan muhtarlık yönetiminin ayrılması ve köye özgü bir yönetim modelinin oluşturulması önemlidir. Bu sayede, köyün kendi kendini yönetme ve geleneksel yapıyı devam ettirme yeteneği güçlendirilebilir.

Geleneksel yapının devam edebilmesi için taş ustası yetiştirilmesi de tez önerisinin bir diğer başlığı olabilir. Devlet tarafından taş ustalarının yetiştirilmesi için destek programları ve eğitimler düzenlenebilir. Bu sayede, tarihi evlerin ve yapıların restorasyonu sağlanarak köyün geleneksel karakteri korunabilir.

Ayrıca, köy derneğinin daha aktif çalışması gerekmektedir. Dernek, köyün kültürel etkinliklerini düzenlemeli ve turizm faaliyetlerine katkıda bulunmalıdır. Köyde sanatsal etkinliklerin düzenlenmesi ve yerel sanatçıların desteklenmesi de köyün turistik kimliğini güçlendirebilir.

Son olarak, köy meydanında yapılan ticari faaliyetlere kısıtlamalar getirilmesi ve meydanın halk tarafından kullanımına uygun şekilde düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Ayrıca, köy meydanında bulunan görüntü kirliliği ortadan kaldırılmalı ve meydanın estetik değeri artırılmalıdır.

Çalışma, Adatepe köyünün geleneksel yapısını korumak için yapılması gereken düzenlemeleri ele alır ve köyün sürdürülebilir turizm kalkınması, yerel yönetim düzenlemeleri konularında önemli bir katkı sağlayabilir.

Kişisel uygulamalar olarak yapılan kolajlar, desenler ve seramik düzenlemelerden oluşan eserlerle, izleyiciler, günlük rutinlerini yaşayan köy halkı için sanatın görünmeyeni ortaya çıkarma gücüne, anıların belgelenmesine, bakmaya, görmeye, farkındalık geliştirmeye yönlendirmek hedeflenmiştir. Bu eserlerde Adatepe köyü ana mekan, kaide, eserin bir parçası olarak düşünülmüş, açık alanda yapılan eserlerde pişmiş seramik formların yanısıra fırınlama işlemi yapılmadan çamur doğrudan da kullanılmıştır. Doğaya, kültüre, anılara temas eden eserde temel duruş doğaya zarar vermeyen, doğal süreçlerle dönüşebilen küçük dokunuşlar olmuştur. Bu çalışma, sanatın özgün ve güçlü dilini de kullanan, Adatepe Köyü'nün mimari mirasının belgelenmesi ve tanıtılmasına yönelik bir adım olarak görülebilir. Gelecekte, benzer disiplinlerarası araştırmalar, kırsal alanlardaki kültürel mirasın daha etkin bir şekilde korunması ve sürdürülmesi için stratejiler geliştirilmesine rehberlik edebilir.

KAYNAKÇA

Abay, A., Şimşek A. (2008). "Ayvacık İlçesinin sosyal ve ekonomik değerleri", *Çanakkale İli Değerleri Sempozyumları*, 25–31 Ağustos 2008, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversite, Çanakkale. 29-30.

Adatepe (2023). Adatepe Zeytinyağı Müzesi. https://www.adatepe.com/ (Erişim Tarihi: 27.10.2023).

Akbaş Örs E. C.,Sahil S ve Akın E. (2020). "Toplumsal Değişimin Kırsal Mekandaki Etkisi: Çanakkale-Adatepe Köyü ve Evleri," *Uluslararası Mimarlık ve Tasarım Kongresi*, 4 Aralık 2020, İstanbul. 258-.267

Akbaş Örs, E. C. (2022). Mekânsal ve İşlevsel Değişimin Toplumsal Yapı Temelinde İrdelenmesi: Adatepe Konutları. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Altınkaya P. E., Tekin, Ç. ve Eren, Ö. (2011). "Kırsal yerleşim bölgelerinde sürdürülebilirlik: Çanakkale bölgesi Ayvacık İlçesi Adatepe ve Demirciköy". *Politeknik Dergisi*, 14(2), 111.

Alyakut, E. (2018). Çanakkale İli Ayvacık İlçesi Adatepe Köyünde Tarihi Çevre Koruma Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Art Viewer (2022). Evita Vasiļjeva and Kaspars Groševs at Cēsis Contemporary Art Centre. Erişim: 27.03.2024, https://artviewer.org/evita-vasiljeva-and-kaspars-grosevs-at-cesis-contemporary-art-centre/.

Artsy (2013). Ron Gilad. Erişim: 27.03.2024, https://www.artsy.net/artwork/ron-gilad-shutters-1.

Artun N. (2012). Ojalvo Raysi (Der.). Ali Artun (Ed.). *Arzu Mimarlığı, Mimarlığı Düşünmek ve Düşlemek*. İletişim Yayınları, İstanbul, s.96.

As, M. (2008). "Küçükkuyu'da zeytincilik". *Küçükkuyu Değerleri Sempozyumu*, 25-31 Ağustos 2008, Çanakkale. 30-32.

Atabay, M. (2008). "Mübadelede Küçükkuyu". *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı Dergisi*, 61-90.

Atalay, İ. (2014). *Türkiye'nin Ekolojik Bölgeleri.* Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri: İzmir.

Behance (2017). Connecting Doors. Erişim: 27.03.2024, https://www.behance.net/gallery/60108733/Connecting-Doors.

Boynudelik, Z. İ. ve Boynudelik, M. (2008). "Adatepe Zeytinyağı Müzesi". *Arredemento Mimarlık Dergisi,* 215(7-8), 76-80.

Bremner C. ve Rodgers P. (2013). Design Without Discipline. *Design Issues, Massachusetts Institute of Technology*. 29(3).

Cassirer, E. (1980). *İnsan Üstüne Bir Deneme* (N. Arat Çev.). İstanbul: Remzi Kitapevi.

Çakar N. (2018). Çağdaş Seramik Sanatında Gelenekselden Günümüze Bir Bağ: Nina Hole, *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi* s.1139.

Çanakkale Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü Arşivi, Göçmen Esas Defteri, 1927 Yılı Mübadil Göçmenlere Ait Fihrist, Çanakkale, 2023.

Çokona, A. (2016). *20. Yüzyıl Başlarında Anadolu ve Trakya'daki Rum Yerleşimleri.* Literatür Yayınları: İstanbul.

Efe, R., Soykan, A., Cürebal, İ. ve Sönmez, S. (2013). *Dünyada, Türkiye'de, Edremit Körfezi Çevresinde Zeytin ve Zeytinyağı*, 2, Edremit Belediyesi Kültür Yayınları No:7: Balıkesir.

Emre, Ö., Doğan, A. ve Yıldırım, C. (2012). "Biga Yarımadasının Diri Fayları ve Deprem Potansiyeli". *Biga Yarımadasının Genel ve Ekonomik Jeolojisi*, Özel Yayın Serisi 28, 163-198.

Erten, İ. (2008). "Kazdağları Güneyindeki Yerleşme Kültürü ve Bir Örnek: Adatepe Köyü". *Küçükkuyu Değerleri Sempozyumu*, 25-31 Ağustos 2008, Çanakkale.40-43.

Erzen, Jale N. (2015). *Üç Habitus: Yeryüzü, Kent, Yapı.* Instanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Foster, H. (2012). *Tasarım ve Suç, Müze.* Elçin Gen (çev.). İletişim Yayınları., İstanbul.

Foster, H. (2013). *Sanat Mimarlık Kompleksi*. Serpil Özaloğlu (çev), Küreselleşme Çağında Sanat, Mimarlık ve Tasarımın Birliği, İletişim Yayınları, İstanbul

Fredericks Freiser Gallery (2024). Fredericks & Freiser. Erişim: 27.03.2024, fredericksfreisergallery.com.

Günay, R.(2022). Adatepe Köyü ve Mehmet Ağa Konağı 1976 , Ege Yayınları,İstanbul.

Karaata, C. (2008). "Adatepe Köyü Mezar Taşları". *Küçükkuyu Değerleri Sempozyumu*, 25-31 Ağustos 2008, Çanakkale.

Kitaptan Sanattan. (2016). Sessizliğin Sesi. Erişim: 20.04.2024. https://www.kitaptansanattan.com/sessizligin-sesi-birdevrim-ile/.

Korkmaz, G. (2016). "Adatepe Köyü Cami ve Müştemilatları Restitüsyon ve Restorasyon Raporu", Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi.

Kulu, M. M. (2004). “1530’larda Çanakkale Yöresinde Yerleşme ve Nüfus”, *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı Dergisi*, 2, 197-239.

Manisa, K. (2013). “Endüstri Mirası Olarak Eski Zeytinyağı İşlikleri”. *Mimarlık Dergisi*, 369, 73-77.

Mark Van Praagh (2024). Architectuur, spel van vlakken van muren, daken en torens. Erişim:27.03.2024.https://www.markvanpraagh.nl/index.php?cat=Portfolio&id=Architectuur.

Massimo Uberti (2022). Massimo Uberti: Orbito.,Erişim: 27.03.2024, https://massimouberti.it/works/orbita-2022/.

Merey, L. (1977). “Adatepe Köyünde Hacı Mehmet Ağa Konağı”, *İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Dergisi,*1, 66.

Onur, B. (2012). Adatepe Köyü Onur Aile Arşivi. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Adatepe Köyü Taş Mektep’ten Görüş. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2012). Zeus Altarı Yolu üzerinden Adatepe Köyü Karşıdan Görünüşü. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Adatepe İlkokulu. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2023). Hacı Mehmet Ağa Konağı. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2023). Adatepe Köyü Geleneksel Sokak Dokusu.Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Adatepe Köyü Rum Mahallesi Sokak Dokusu. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Adatepe Köyü Türk Mahallesi Sokak Görüntüsü. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Adatepe Köyü Rum ve Türk Mahallesini Birbirine Bağlayan Sokak Görüntüsü. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Adatepe Köyü Türk Evi Cephe Örneği. Adatepe Köyü.

Onur B. (2023). Adatepe Köyü Rum Evi Cephe Örneği. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2023). Adatepe Köyü Kapı Tokmakları. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2023). Adatepe Köyü Rum Mahallesi Kapı Örnekleri. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2023). Adatepe Köyü Rum Kapı Detayı. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2023). Adatepe Köyü Pencere Örnekleri. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2023). Adatepe Köyü Rum Evi Balkon Örnekleri. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2023). No 94 Taş Duvar Örneği. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Adatepe Köyü Taş Duvar Örneği. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Taş Yapılarda Köşelerde Kullanılan Büyük Taşlar. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Rum Mahallesi Çörten Örnekleri. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2023). Kiremit Tiplerine Örnekler. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2023). Rum Mahallesi Çatı Örnekleri. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, No 94 Taş Örgü Duvar, Kağıt Üzerine Rapido Kalem, 21x30cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2023). Burcu Onur, No 94 Taş Ev, 15x15x40 cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2023). Burcu Onur, No 94 Taş Ev (detay), 15x15x40 cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, No 94 Taş Doku ve Pencere , Kağıt Üzerine Rapido Kalem, 24x35 cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2023). Burcu Onur, No 94 Pencere 1, 7x30x35 cm, 1040. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2023). Burcu Onur, No 94 Pencere 1 (detay), 7x30x35 cm, 1040. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, Sarmaşık, Kağıt Üzerine Rapido Kalem, 24x35 cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, Pencere ve Sarmaşık, Kağıt Üzerine Rapido Kalem, 24x35cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, Boşluk, Kağıt Üzerine Rapido Kalem, 24x35cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, No 70 Göç, Kağıt Üzeri Rapido Kalem, 21x30cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022) Burcu Onur, Hüzün, Kağıt Üzerine Rapido Kalem, 21x30cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, No 94 Örgü, Kağıt Üzerine Rapido Kalem, 21x30cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, No 94 Taş Duvar Çalışması, 35x50cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, Yok Oluş, Kağıt Üzerine Rapido Kalem, 21x30cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, No 8 Adatepe Köyü, Kolaj, 21x30cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, No 70 Adatepe Köyü, Kolaj, 21x30cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, No 141 Adatepe Köyü, Kolaj, 21x30cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, No XX Adatepe Köyü, Kolaj, 21x30cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, No 88 Adatepe Köyü, Kolaj 21x30cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, No 125 Adatepe Köyü, Kolaj 21x30cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, No 1 Adatepe Köyü, Kolaj 21x30cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, No 122 Adatepe Köyü, Kolaj 21x30cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, No 127 Adatepe Köyü, Kolaj 21x30cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, No 85 Adatepe Köyü, Kolaj 21x30cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, No 19 Adatepe Köyü, Kolaj 21x30cm. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2023). Burcu Onur, Kapı 8 ve Kapı 70, 3x25x30cm (sol), 3x20x25cm (sağ), 1040. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Ali Onur Taş Evi, No 106. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Ali Onur'un Misafir Odası, No 106. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Sarmaşık Örgü, Porselen, 1200. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Sarmaşık Örgü (Detay), Porselen, 1200, Mekan Düzenleme. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Sarmaşık Örgü1, Porselen, 1200, Mekan Düzenleme. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Sarmaşık Örgü1(detay), Porselen, 1200, Mekan Düzenleme. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Soyağacı Eskiz, 21x30cm, Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Soyağacı, Taş Duvar Üzerine Düzenleme. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2022). Burcu Onur, Selçuk Onur ve Koyunları. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2023). Burcu Onur, Kara Girit Koyunları. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Mübadil Koyunlar, Farklı Boyutlar, Kırmızı Çamur, 1040. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Mübadil Koyunlar 1 (detay), Farklı Boyutlar, Kırmızı Çamur, 1040. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Mübadil Koyunlar 2, Farklı Boyutlar, Kırmızı Çamur, 1040. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Ali Onur'un Salonu, Adatepe Köyü No 106. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Kız Çocuğu, Porselen 1200. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Kız Çocuğu (Sağdan Görünüş), Porselen. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Kız Çocuğu (Karşıdan Görünüş), Porselen. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Sarmaşık Proje Yapım Aşaması, Adatepe Köyü No 94. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Sarmaşık, Mekan Düzenleme, Adatepe Köyü No 94. Adatepe Köyü.

Onur, B. (2024). Burcu Onur, Sarmaşık, Mekan Düzenleme (Detay), Adatepe Köyü No 94. Adatepe Köyü.

Onur, F. (1973). *İsimsiz*. Erişim:27.03.2024, http://www.istanbulkadinmuzesi.org/fusun-onur

Parlak, C. (2012). "Çanakkale Merkeze ve İlçelerine Yerleştirilen Giritli Mübâdil Göçmenler", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı Dergisi*, 10(13), 127-154.

Sayar, M. (2016). Türkiye Güncel Sanatında Mekânın Diyalektiği: İçerisi/Dışarısı. Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Seramik Sanat (2021). Hasan Numan Suçağlar. Erişim: 27.03.2024, https://seramiksanat.com/hasan-numan-sucaglar/.

Sevim, A. ve Yücel, Y. Ed.(1989). *Türkiye Tarihi Fetih, Selçuklu ve Beylikler Dönemi*. Türk Tarih Kurumu Basımevi: Ankara.

Simmel, G. (2013). "Harebe, *Köprü ve Kap, Kulpı*". Nihat Ülner (çev.). Janus Yayıncılık: İstanbul.

Soğancı, Özgür. (2014). *Sanat Felsefesi*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Ders Notları.

Süslü, Ö. (1978). "Adatepe'de Hacı Mehmet Ağa Konağının Süslemeleri". *İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Dergisi*, 2, 99.

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü Arşivi, Çanakkale, 2023.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi, Çanakkale, 2023.

Türküm, S. (2013). *Çağdaş Toplumda Çevre Sorunları ve Çevre Bilinci*. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi: Eskişehir.

Ucca (2005-2011). Song Dong: Wisdom of The Poor. Erişim: 27.03.2024, https://ucca.org.cn/en/exhibition/song-dong-wisdom-poor-2005-2011/.

UNESCO (2018). Dünya Kültürel ve Do .Erişim:27.03.2024,. http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001140/114044e.pdf#page=134

Vincent Van Gogh, (2013). *Theo'ya Mektuplar. (Çev* ğal Mirasın Korunması Sözleşmesi. *Pınar Kür*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2013, s.207-208.

Yallagöz, T. D. (2010). Alternatif Bir Turizm Çeşidi Olarak Kırsal Turizm: Çanakkale Bölgesi Ayvacık Yöresi Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çanakkale.

Yerliyurt, B. ve Manisa, K., (2014). "Re-Use of Traditional Olive Mills in the Context of Alternative Tourism for Sustainable Social and Ecologic Environment; Industrial Heritage at Ayvacık Coastal Area". *Alam Cipta,* 7(2), 37-50.